

L'EMOCIÓ D'APRENDRE A TRANSFORMAR

Drets dels infants i participació

- No discriminación.
- Interés superior.
- Derecho a la vida y a la supervivencia y a la

Participación

Edició electrònica

educo

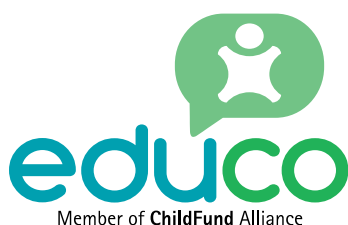
Member of ChildFund Alliance

L'EMOCIÓ D'APRENDRE A TRANSFORMAR

Drets dels infants i participació

Edició electrònica

Educo, desembre 2015

Edició electrònica

Dipòsit Legal: B-9926-2016 (de l'edició física)

Coordinació i redacció:

Olga García i Equipo Crac – educación para la participación.

Producció:

Elisenda Gonzalez, Gema Luengo, Iratxe Mentxaka, Jaime Machicado, Juanvi Plaza, Miguel Rodríguez, Montse Bobes i Paula Rojas.

Correcció:

Christine Antunes

Traducció:

Judith Escales

Il·lustracions:

Agustín Garriga

Disseny editorial:

Manuel Romero Higes

Agraïments:

Volem donar les gràcies especialment a les nenes i nens que conjuntament amb els seus mestres han participat en l'elaboració d'aquest material, provant, validant i millorant les seves activitats:

Foro Infantil de Rivas Vaciamadrid (Madrid)

Kukua – projecte de suport escolar per a infants en situació de risc d'exclusió de Getxo (Bizkaia)

Agora – Sant Cugat (Catalunya)

Consell d'Infants de Mataró (Catalunya)

Colegio Santiago Apóstol – Cabanyal (Valencia)

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència Creative Commons 3.0 Unported. Es permet la seva reproducció i difusió sense finalitat comercial, sempre i quan es citi la font. Qualsevol alteració, transformació o derivació d'obra només pot distribuir-se sota una llicència autèntica a aquesta.

Per més informació sobre els temes tractats en aquest document, poseu-vos en contacte amb:

docencia@educo.org

1. A MODE D'INTRODUCCIÓ

pàgina 9

2. ALGUNES QÜESTIONS PRÈVIES

pàgina 11

3. INSTRUCCIONS D'ÚS DEL MANUAL

pàgina 13

4. SOBRE ELS DRETS DE LA INFÀNCIA I L'EDUCACIÓ PER A LA PARTICIPACIÓ

pàgina 19

5. SESSIONS DE TREBALL

pàgina 25

• El racó dels drets (3 a 12 anys)

pàgina 26

• Els drets de la nostra mascota (3 a 8 anys)

pàgina 28

• Embarcant cap a un nou continent (9 a 12 anys)

pàgina 30

5.1. CREAR GRUP

pàgina 32

5.1.1. Grups entre 3 i 5 anys

pàgina 33

Sessió 1

pàgina 33

a) El racó dels drets

b) L'apagafocs

c) Dirigint aplaudiments

d) Avaluació

Sessió 2

pàgina 34

a) El racó dels drets

b) Jocs cooperatius I: totes les persones sumem

c) Jocs cooperatius II: tren de globus

d) Avaluació

5.1.2. Grups de 6 a 8 anys

pàgina 36

Sessió 1

pàgina 36

a) El racó dels drets

b) Dinàmica d'inclusió i identitat

c) Avaluació

Sessió 2

pàgina 37

a) El racó dels drets

b) Jocs cooperatius I: La teranyina

c) Jocs cooperatius II: Cadires cooperatives

d) Avaluació

5.1.3 Grups de 9 a 12 anys

pàgina 40

Sessió 1

pàgina 40

a) El racó dels drets

b) Teatre d'imatge

c) Avaluació

Sessió 2

pàgina 40

a) El racó dels drets

b) Jocs cooperatius I: l'arbre que deixa empremta

c) Jocs cooperatius II: el laberint

d) Avaluació

5.2. CONDICIONS PER A LA PARTICIPACIÓ

pàgina 44

5.2.1. Grups entre 3 y 5 anys

pàgina 45

Sessió 1

pàgina 45

- a) El racó dels drets
- b) La pilota imaginària
- c) Explica'm un conte
- d) Avaluació

Sessió 2

pàgina 46

- a) El rincón de los derechos
- b) El mural d'en Quadradet
- c) Avaluació

5.2.2. Grups de 6 a 8 anys

pàgina 48

Sessió 1

pàgina 48

- a) El racó dels drets
- b) El telèfon avariàt
- c) Sentinelles del grup
- d) Avaluació

Sessió 2

pàgina 50

- a) El racó dels drets
- b) Paraules corporals
- c) Taller per a la creació d'eines per a la participació
- d) Avaluació

5.2.3 Grups de 9 a 12 anys

pàgina 54

Sessió 1

pàgina 54

- a) El racó dels drets
- b) L'escultura
- c) Joc de les cadires
- d) Avaluació

Sessió 2

pàgina 58

- a) El racó dels drets
- b) Molècules
- c) La ruleta de l'opinió
- d) Avaluació

5.3. DEFINIR PROJECTE

pàgina 61

5.3.1. Grups entre 3 i 5 anys

pàgina 62

Sessió 1

pàgina 62

- a) El racó dels drets
- b) Les sabates viatgeres
- c) Avaluació

Sessió 2

pàgina 62

- a) El racó dels drets
- b) Com m'agradaria que fos...
- c) Avaluació

5.3.2. Grups de 6 a 8 anys

pàgina 64

Sessió 1

pàgina 64

- a) El racó dels drets
- b) El detectiu despistat I
- c) Avaluació

Sessió 2

pàgina 65

- a) El racó dels drets
- b) El detectiu despistat II
- c) Avaluació

5.3.3 Grups de 9 a 12 anys

pàgina 68

Sessió 1

pàgina 68

- a) El racó dels drets
- b) Mirant al món

Sessió 2

pàgina 70

- e) El racó dels drets
- f) El somni d'un viatge

5.4. PASSANT A L'ACCIÓ

pàgina 72

5.4.1. Grups entre 3 i 5 anys

pàgina 73

Sessió 1

pàgina 73

- a) El racó dels drets
- b) Vigilant els dies internacionals
- c) Avaluació

5.4.2. Grups de 6 a 8 anys

pàgina 75

Sessió 1

pàgina 75

- a) El racó dels drets
- b) Padrins i padrines de lectors/lectores
- c) Avaluació

5.4.3 Grups de 9 a 12 anys

pàgina 77

Sessió 1

pàgina 77

- a) El racó dels drets
- b) En defensa dels infants
- c) Avaluació

5.5. APRENDRE DE LA PRÀCTICA

pàgina 78

5.5.1. Grups entre 3 i 5 anys

pàgina 79

Sessió 1

pàgina 79

- a) Connectar amb l'experiència

5.5.2. Grups de 6 a 8 anys

pàgina 80

Sessió 1

pàgina 80

- a) Dissenyant dianes

5.5.3 Grups de 9 a 12 anys

pàgina 81

Sessió 1

pàgina 81

- a) Sis barrets per pensar

6. RECURSOS, MATERIALS COMPLEMENTARIS I ANNEXOS

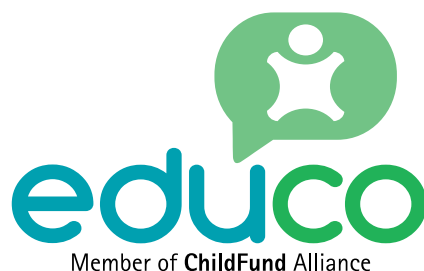
pàgina 85

Propostes de vídeos i jocs.

7. AGRAÏMENTS

pàgina 93

Som una ONG de cooperació global per al desenvolupament, amb més de 25 anys d'experiència, que actua a favor dels infants i en defensa de llurs drets, especialment del dret a una educació equitativa i de qualitat.

Treballem amb infants i el seu entorn per promoure societats més justes i equitatives que garanteixin els seus drets i benestar. Desitgem un món en què tots els infants gaudeixin plenament de llurs drets i d'una vida digna.

Concebem el canvi social com el conjunt d'accions que busquen generar processos i obtenir assoliments en el camí cap al ple desenvolupament humà i unes relacions més equilibrades i justes entre totes les persones, comunitats i països del món.

Treballem per una ciutadania global i solidària. Per això, assumim el nostre rol com agent de canvi d'actituds, comportaments i formes de vida, amb una perspectiva més transversal. Pretenem arribar a totes les persones i sectors socials.

Entenem l'Educació per al Desenvolupament com aquella que educa en valors de comprensió, justícia i equitat, participació, solidaritat i cooperació internacional; que hom realitza mitjançant la sensibilització, la formació, la mobilització i la incidència, per propiciar un canvi d'actituds i comportaments crítics a la nostra societat. Actuem mitjançant l'educació formal, no formal i informal; i amb els agents i equips educatius, AFAS i professorat; apostant per una educació veritablement transformadora com un dels drets clau per a la realització d'altres drets dels infants i, en el marc d'aquesta educació, perquè la participació infantil sigui un dels nostres pilars i part integrant de la nostra metodologia de treball.

A Educo la nostra feina s'adreça a vetllar per l'efectiva realització dels Drets de la Infància en el marc de la convenció que els recull. Fem conèixer les causes de les desigualtats mundials, fomentem valors bàsics per a l'exercici de la participació social i infantil i facilitem espais i instruments per al desenvolupament del compromís adquirit individualment i col·lectiva.

Així mateix, apostem per una visió transversal i no vertical de la solidaritat que afavoreix la participació i el compromís de tots els sectors socials de forma cooperativa i autònoma, en què prevalgui la transferència de visions, mirades, idees i recursos. El treball per la pau, la resolució dialogada dels conflictes i la sostenibilitat ambiental sempre seran part indissoluble de l'enfocament de drets i d'una educació per al desenvolupament comprensiva i global.

Per tot això, impulsem aquest material de treball col·lectiu com una eina que promogui processos d'aprenentatge des de i per a la participació amb infants i faci possible que el professorat i les persones dinamitzadores treballin els Drets dels Infants centrant-se en aquesta participació com a eix articulador.

Un dels principals reptes als quals s'enfronta la nostra societat és l'educació dels infants i la joventut. En un context d'augment de la desigualtat en el món, les estratègies educatives són un component bàsic per produir canvis socials protagonitzats per la pròpia ciutadania. L'educació és un aspecte fonamental per al canvi i cal que el model educatiu introdueixi canvis que contribueixin a aquesta transformació.

La participació ciutadana és clau en l'aposta per un món més just i solidari. Els infants han d'ocupar un lloc preeminent, des del principi, ja que vetllar pel seu benestar comporta millors condicions per a llur entorn. A partir d'experiències de participació col·lectives els infants poden ocupar espais, reflexionar sobre allò que els envolta i prendre partit per transformacions concretes en funció dels seus interessos i demandes.

A Educo volem que els infants puguin expressar lliurement les idees i opinions i que aquestes siguin preses en compte i incorporades en els processos de presa de decisions en tots els assumptes que els afecten.

La construcció d'una veu pròpia i la consideració dels infants com a subjecte col·lectiu requereixen de destreses —a nivell individual i col·lectiu— que permetin l'exercici de la participació efectiva. Ens referim de forma concreta a les habilitats socials bàsiques per al treball cooperatiu i la gestió de les pròpies emocions.

De participar se n'aprèn participant. No n'hi ha prou de fer preguntes als infants, sinó que cal provocar situacions en què ells i elles puguin formular les principals incògnites mentre, alhora, incorporen capacitats per a l'acció col·lectiva adaptades a llur moment evolutiu. D'aquesta manera, la participació és un mitjà i una finalitat en sí mateixa; és un procediment per a l'empoderament de les persones, per a l'exercici de llur plena ciutadania, del seu dret a la participació i, per tant, es desenvolupa durant tota la vida. Dels processos metodològics que afavoreixen l'aprenentatge de les competències per construir-se com a subjecte, en diem **Educació per a la Participació**.

Aquest no és un material qualsevol. Tant en el disseny com en la redacció hem optat per dinàmiques de col·laboració entre persones. Es tracta d'un document que ha suposat un esforç d'intercanvi de pràctiques i conceptes, d'experiències i objectius compartits. Ets davant d'un document d'autoria col·lectiva que plasma els aprenentatges de l'equip tècnic d'Educo a través del treball amb infants que també hi han contribuït amb llurs opinions, sensacions i aportacions en la nostra pràctica educativa. Les seves orientacions ens ajuden a millorar, prendre consciència de les qüestions que els interessin i de les metodologies que els resulten més atractives.

El procediment de redacció s'ha basat en el debat i l'intercanvi, dins el marc d'un procés d'autoformació en què s'ha tingut l'oportunitat de compartir conceptes, projectes, experiències de cadascuna de les persones que han participat en la redacció. Hem partit de la pràctica concreta per construir, des del diàleg permanent, una proposta per incorporar a l'acció quotidiana. Aquest material és el producte d'un procés de formació participativa.

D'altra banda, també ha estat un procés de cerca i d'investigació. Moltes de les propostes que pots trobar-hi són pistes, tècniques i disciplines descobertes pel propi grup de professionals i que aquest considera de gran utilitat. Es va començar com un llenç en blanc que, col·lectivament, ha anat prenent forma, de manera més caòtica al principi, però construint una lògica comú a mesura que n'avançava la redacció. A més, és una obra inacabada. Fins que altres persones no l'utilitzin i en comprovin la utilitat en diferents contextos, el procés de construcció permanent continuarà.

Aquesta és la nostra invitació: que t'afegixis a la nostra comunitat d'educadores i educadors per a la participació des de les teves experiències pròpies. T'esperem.

Els agents educatius amb qui treballem —professorat, educadores i educadors, etc.— sentiu la necessitat de comptar amb propostes properes sobre pràctiques sobre els Drets dels Infants des d'un enfocament de ciutadania global, així com comptar amb una eina sobre aquest aspecte, que reflecteixi i porti a la pràctica el que per al nostre equip és un pilar bàsic; la participació infantil com a forma d'apropar-nos a les diferents temàtiques que treballem des de l'educació per al desenvolupament.

A l'hora d'aplicar aquest material et recomanem:

- **El teu grup és el protagonista:** ningú coneix els infants del teu grup com tu, o sigui que pensa en ells quan repassis les propostes didàctiques, prova diferents possibilitats, readapta allò que consideris oportú i, sobretot, escolta'ls, incorpora les seves visions i valoracions de les diverses propostes.
- **Tingues en compte la teva pròpia realitat i context:** a cada territori i situació es produeixen circumstàncies específiques; la teva tasca és tenir-les presents. No hi ha cap manual dissenyat per a la nostra realitat concreta, o sigui que et toca "traduir-ne" les propostes al teu context.
- **Formula els teus propis objectius:** al material hi trobaràs objectius relacionats amb els Drets dels Infants i amb la participació, però és probable que et calgui aconseguir determinades fites connectades a la teva realitat i al teu moment. Afegeix, ratlla, guixa; fes servir aquest manual com un "esborrany" permanent.

• **Tingues en compte objectius d'aprenentatge per a la participació:** són molt importants, ja que amb la posada en pràctica del conjunt d'activitats pretenem millorar les competències dels infants per a l'exercici de la participació. Assolir avenços en les habilitats bàsiques per al treball en col·laboració per part de les persones del teu grup és una missió que et proposem.

• **Reajusta des d'allò que ets:** coneix-te bé, actua des de la sinceritat, aposta pel teu punt fort –si ets bo en les accions de teatre, desenvolupa aquest potencial—. No totes les persones educadores tenim les mateixes característiques. Som molt diferents entre nosaltres, per tant és possible que algunes de les tècniques que et proposem no s'ajustin a la teva manera d'intervenir i de ser. Canvia-les, adapta-les i modifica-les perquè et sigui més còmode desenvolupar-les.

• **La importància dels contextos educatius...:** la proposta incorpora en un mateix material l'educació formal i no formal, de manera que aquesta pugui ser útil a persones educadores en diversos contextos d'aprenentatge i en el marc de projectes múltiples, sempre que aquests estiguin relacionats amb els Drets de la Infància i la participació.

• **... i dels espais:** perquè els espais físics resulten determinants: llur organització, distribució de recursos; si es tracta d'aules o si som a l'aire lliure. Imagina les propostes en una localització determinada i adapta'n allò que et sembli oportú.

• **Una proposta oberta a modificacions:** no t'ho prenguis tot al peu de la lletra. Imagina altres possibilitats, millora la teva forma concreta d'intervenir, inclou noves influències, viu l'experiència del desenvolupament d'aquest material amb esperit crític.

• **Fixa les regles de treball en grup:** et recomanem que les regles del joc s'estableixin de manera participativa i consensuada amb el grup abans de començar. Alguns exemples que et poden servir:

Respectar a la resta de persones del grup.
Respectar les diferents idees, cultures, llengües, etc. sense ironies ni crítiques.
Escoltar atentament què diuen les altres persones del grup.
Respectar el torn de paraula.
... I qualsevol altra que pugui ser convenient.

• **Són pistes per adaptar... Les comparteixes?:** si realitzes modificacions o ajustaments sobre les propostes didàctiques; si se t'han acudit noves possibilitats d'activitat que no apareixen, estarem encantats d'incorporar-les a aquest procés d'aprenentatge col·lectiu.

Pots posar-te en contacte amb nosaltres a: docencia@educo.org

Super Edu Super Edu és un nen tranquil que sempre està pensant en coses noves. Li agrada molt parlar amb nens i nenes d'altres països i conèixer les seves històries i els seus jocs, per això se li ocorren idees originals. De vegades organitza jocs de Perú, altres de la Xina, del Marroc... D'arreu del món! I Li encanta treballar en equip i fer coses en grup. És l'artista de la família i anima a tothom a participar en els seus murals.

Super Cora és una nena molt activa, li agrada investigar. Sempre està mirant dins de tots els forats per veure si troba insectes que no conegui però sobretot sempre ajuda als altres nens i nenes que la necessiten! Algunes vegades els ajuda amb les mates, d'altres busca ajuda entre la gent més gran si algú els molesta, comparteix el seu entrepà i juga amb els infants que no tenen molts amics. Cuida la natura i intenta que els altres facin el mateix.

No sabem qui són Super Edu i Super Cora. Fins i tot el seu inseparable gos Guau té un nom secret! Però si sabem que els tres s'encarreguen que tots els infants tinguin algú que se'ls estimi i els cuidi, puguin anar a l'escola sense preocupacions i s'ho passin genial jugant. Podries ser com ells?

i l'educació per a la participació

L'any 1948 l'Assemblea de les Nacions Unides va aprovar la Declaració dels Drets Humans. El 1989 es va aprovar la Convenció sobre els Drets de l'Infant (CDI), que es basa en quatre principis rectors:

1.- No-discriminació. Tots els infants són iguals i tenen els mateixos drets. Tant és on hagin nascut, quin sigui el seu color de pell, l'idioma que parlin, llurs creences religioses o si tenen capacitats diferents, alguna diversitat funcional o malaltia.

2.- Interès superior. Tots els nens i nenes són importants. Les persones adultes han de tenir en compte allò que és millor per als infants a l'hora de prendre decisions que els afecten.

3.- Dret a la vida, a la supervivència i al desenvolupament. L'infant té dret no només a una vida digna, sinó també a poder viure en les millors condicions possibles. Té dret a un habitatge, a una família, a cura mèdica i sanitària, a una alimentació suficient que li permeti créixer sense problemes. En cas d'haver d'abandonar la seva llar, els governs li hauran de proporcionar les condicions suficients perquè la seva vida sigui igual que la de la resta d'infants.

4.- Participació. Entesa com el dret dels infants a expressar llur opinió i que aquesta sigui tinguda en compte en tots els assumptes que els afecten. Cal que coneguin els seus drets per poder exercir-los i demanar aquells dels quals no estiguin gaudint plenament.

Per endegar projectes i processos educatius amb un enfocament de Drets dels Infants a Educo tenim en compte els principis esmentats. Així, per exemple, per treballar des d'un enfocament de no-discriminació dissenyem processos que facilitin l'accés i la participació de col·lectius diversos, sobretot de minories i grups desfavorits. El treball amb els infants ha de considerar valors d'interculturalitat que evitin estereotips o rols envers determinats grups participants com pot ser la discriminació per qüestions d'ètnia, nacionalitat, religió, gènere, etc.

Per tal de promoure l'interès superior dels infants es poden debatre conjuntament qüestions que els afectin directament per valorar els efectes que tenen sobre ells les accions realitzades per les persones adultes. De vegades hi ha conflictes d'interessos quan una persona adulta decideix sobre què és millor per un infant i aquest no hi està d'acord. Per això és interessant incorporar debats als grups sobre qüestions relacionades amb drets, responsabilitats, necessitats, etc.

En qüestions relacionades amb el principi de desenvolupament i supervivència cal tenir molt en compte cada context local. Els grups podran analitzar, debatre quines són les necessitats de supervivència i desenvolupament, així com els recursos i possibilitats que tenen per satisfer-les buscant alternatives adaptades a llur cultura. En la planificació d'accions hem de considerar la cerca de col·laboració amb entitats que ja treballen en evitar i tractar les diferents formes d'abandonament, violència, abús o explotació.

En general és interessant l'ús de metodologies amb enfocaments socioafectius i d'educació emocional tant amb infants com amb famílies i persones educadores encarregades de tenir-ne cura, mitjançant accions de denúncia de situacions que suposin un risc per a la supervivència i desenvolupament dels infants en diferents àmbits:

salut, educació, oci, vida familiar, vida a la ciutat, etc.

Per exercir el dret a participar els infants necessiten espais d'oportunitat, així com les capacitats necessàries per posar-lo en pràctica. Com hem comentat anteriorment "de participar se n'aprèn participant". L'aprenentatge de la participació es pot considerar com un procés en espiral en què els infants es construeixen com a subjectes actius implicats en la transformació d'una realitat que viuen. No es tracta d'activitats puntuals, sinó de processos amb diferents etapes en què adquireixen capacitats i coneixements per tenir la possibilitat d'intervenir de manera autònoma en el canvi o transformació de la realitat.

Aquest procés requereix emprendre un camí que passa per:

- **Analitzar la manera d'entrar en el procés**, d'iniciar el recorregut. Per començar és important conèixer-se, motivar-se, compartir una preocupació o necessitat i tenir informació sobre aquestes qüestions que ens afecten com a individus i com a col·lectiu.
- **Conèixer les maneres de comunicar**, compartir idees i prendre decisions. Cal aprendre a escoltar, parlar, expressar idees i sentiments; a dissentir i compartir.
- **Saber com dur a terme una transformació de l'entorn**. És important practicar la planificació d'una acció, adoptar compromisos i responsabilitats; procedir a realitzar les activitats acordades i avaluar-les.
- **Reflexionar sobre què ha passat**, ser conscients dels aprenentatges i planificar nous camins. De vegades cal tenir en compte que els fracassos són oportunitats excel·lents d'aprenentatge i d'innovació per cercar alternatives creatives.

Altres qüestions per considerar amb relació a la pràctica educativa amb un enfocament de participació:

- Superar les “pors” a la participació infantil. Si cal prendre decisions, cal estar en condicions per considerar la igualtat respecte de les opinions i perspectives dels infants en totes les fases del projecte. Per exemple, la programació d'activitats hauria de ser prou flexible per considerar els objectius com a hipòtesis de treball i estar obertes a incorporar noves idees en les fases de treball successives.
- Les metodologies que facilitin la participació han d'estar en harmonia amb el procés evolutiu dels infants i amb llurs capacitats.
- Els infants han de tenir informació accessible i rellevant mitjançant suports materials, activitats i dinàmiques presencials, opuscles, cartells i lloc internet (bloc, pàgina web), etc., adaptats a la seva edat i característiques.
- És interessant dissenyar accions específiques per obtenir les opinions d'infants en totes les fases del procés educatiu. Per exemple, creació de canals de comunicació: adreça de correu electrònic, pàgina web, bústies i racons especials, observatoris virtuals, en què els infants puguin comunicar llurs opinions o compartir els seus treballs, idees i accions.
- Les activitats seran atractives i facilitaran la participació dels infants mitjançant mesures específiques segons les característiques del context del projecte amb, per exemple, metodologies de treball cooperatiu, organització d'assemblees, grups de debat, comissions o fòrums de participació.
- Cal diferenciar entre objectius de participació grupals i participació social de la infància. Per exemple, en aquest segon camp, es poden incloure accions de persuasió a les administracions, centres educatius i entitats perquè es tinguin en consideració les opinions dels infants en les qüestions que els afecten mitjançant informes tècnics, treballs, cartes d'infants, etc.
- No hem d'oblidar l'enfocament d'Educació per al Desenvolupament i Ciutadania Global. La participació de la infància és una pràctica de ciutadania activa, de l'àmbit local vers l'àmbit global, com agent de canvi real i important.

Una proposta de metodologia: la Investigació Acció Participativa (IAP).

Pel caràcter d'hipòtesi que plantejem en el procés d'aprenentatge i participació per a la transformació, proposem dur a terme una metodologia basada en la **Investigació Acció Participativa**.

Des de la IAP, hom replanteja la pràctica socioeducativa des de la comprensió d'un medi complex en què es realitza la tasca d'educar. Com a persones educadores, haurem de ser capaces de diagnosticar i reflexionar sobre el procés endegat, de manera participada, juntament amb el grup d'infants que viuen la seva realitat i que són capaços d'intervenir-hi, tot transformant valors i actituds.

La IAP encaixa en la nostra proposta pedagògica perquè inclou aspectes relacionats amb la **investigació** (diagnosticar el punt de partida, les necessitats del grup i les maneres de satisfer-les; observar els processos, reflexionar sobre aquests i avaluar les accions endegades) i l'acció (crear grup, aprendre a participar duent a terme una proposta pedagògica, dissenyar la nostra acció, posar-la en pràctica) de manera participativa (infants i persones adultes implicades avaluen i contribueixen a l'acció). Es concep com una invitació a la posada en marxa de cicles d'investigació-acció grupal, en què el final d'un procés obre la porta al següent. Això implica que les persones no siguin objectes (alumnat que escolta) sinó subjectes actius (alumnat que participa) i per això calen:

- **tècniques que s'adaptin als trets del grup**, que permetin conèixer i transformar alhora (dinàmiques de creativitat, grups de discussió i debat, expressió corporal, etc.).
- **coneixements científics i populars**, promovent l'intercanvi i contrast de sabers.
- **canviar la visió des del treball individual vers el treball col·lectiu**, creant relacions entre les diferents persones i enllaçant xarxes socials. Si volem participar per transformar una realitat, hem de tenir en compte tots els subjectes que formen aquesta realitat sense oblidar que aquesta no és el resultat d'una suma de persones, sinó de les relacions que s'esdevenen entre elles.
- **plantejament de procés d'aprenentatge permanent**, com una avaluació contínua a través de la investigació, l'acció, la reflexió i la participació, independentment del tema que hom estigui tractant. Al final del procés es poden relacionar tots els resultats obtinguts a partir dels resultats i valoracions parcials obtingudes en les diferents eines de recollida de dades abans, durant i després del procés

En cada activitat, durant el desenvolupament del procés, a les fitxes de treball apareixen qüestions que ens conviden a reflexionar sobre els resultats obtinguts que podem prendre en compte abans de passar a la següent sessió o fase del projecte. Proposem que siguin reflectides en diferents eines de registre de dades com, per exemple:

- Un **quadern de camp**:

en què s'escriuin, com en un diari, les qüestions plantejades de manera objectiva. Convidem a incloure qüestions relacionades amb continguts, però també sentiments, sensacions o qüestions subjectives.

- En **caixes de sentiments**:

per als més petits es poden preparar caixes (per exemple, de cartró o de formatgets) o sobres amb cares alegres i tristes en què vagin introduint les seves notes sobre allò que els ha agradat més o menys a cada sessió.

A continuació descrivim el conjunt de propostes didàctiques per treballar els Drets dels Infants i la Participació, que suposen un camí adaptat a diferents edats i contextos. El conjunt del procés s'articula al voltant d'una sèrie de passos bàsics:

Cadascun d'aquests passos conté propostes per als grups d'edat següents:

- de 3 a 5 anys
- de 6 a 8 anys
- de 9 a 12 anys.

De vegades podem fer servir la mateixa activitat per a edats diferents amb les adaptacions conseqüents.

El conjunt de propostes d'activitat s'articulen mitjançant sessions, d'una durada aproximada de 50 minuts cadascuna, que en faciliten l'ús tant en espais d'educació formal com no formal. Els tres primers passos —crear grup, condicions per a la participació i definir un projecte— compten amb dues sessions de treball, tot i que es poden adaptar a les característiques dels grups.

A cada activitat establim estrelles(*) que indiquen els diversos nivells de participació del grup, essent

- (★) el nivell menor i
- (★★★★★★) el màxim nivell de participació.

Comptem amb una activitat articuladora i permanent mentre dura el procés per a totes les edats:

“El racó dels drets”, que serà la manera d'introduir el grup o l'alumnat a cadascuna de les sessions.

El racó dels drets dels infants

Introducció

Els racons d'activitat són una forma d'organització de l'aula o espai formatiu que permet a l'alumnat desenvolupar hàbits elementals de treball, establir i complir normes, i desenvolupar llur autonomia, alhora que respon a les diferències, interessos i ritmes d'aprenentatge de cada infant. Els racons suposen una metodologia més creativa i flexible, en la qual els infants aprenen a observar, explorar, manipular, experimentar, descobrir, crear..., mentre es diverteixen.

Al Racó dels drets dels infants aspirem a la participació activa dels infants en la construcció del coneixement de llurs drets i en l'observació del compliment d'aquests.

Edat: 3-12 anys

Durada: 10 minuts en començar cada sessió del conjunt del procés i per a totes les edats.

Grau de participació: ★★★★★

Objectius

- Conèixer els Drets dels Infants a través de la recerca i l'observació.
- Fomentar l'autonomia personal i col·lectiva així com la generació d'espais de participació.

Materials

- Espai a l'aula per crear El racó dels drets dels infants.
- Folis, bolígrafs.
- Paper continu.
- Retoladors, cartolines.
- Tisoires, pega.
- Altres materials segons activitat.

Desenvolupament

Creem a l'aula o sala el Racó dels drets dels infants on, durant tot el projecte, el grup anirà construint-hi aquest indret. Serà un espai que, a més de contenir material i informació sobre els Drets dels Infants, esdevindrà un observatori del compliment o incompliment dels drets a la pròpia aula o espai de treball. Cal que les persones participants i, per tant, els propis infants, es comprometin a respectar els drets i fer que aquests es compleixin. Perquè això passi és essencial conèixer què són i quins són aquests drets, i si són iguals per a tots els infants arreu del món. Proposem una dinàmica per a 3-8 anys i una altra per a 9-12, que mostrem més endavant.

D'altra banda, volem reflectir els drets de tots els infants en el seu conjunt, no només dels qui estan participant del projecte; per això dedicarem el racó a un país en desenvolupament com El Salvador. D'aquesta manera, les persones participants i/o l'alumnat observaran com es respecten o es vulneren els drets dels infants salvadorencs, permetent gaudir d'una visió global dels drets. A la web d'Educo hi ha disponible material i informació sobre els drets de la infància, vídeos i articles que es poden tractar en el temps dedicat al racó dels drets:

<http://www.educo.org/QUE-HACEMOS/Donde-actuamos/El-Salvador>

Primera Sessió

Creació de normes que reflecteixin el respecte pels drets. Cadascuna d'elles ha de formular-se en positiu. Per exemple, "si tu crides, les altres cridaran encara més". Escrivim les normes en un paper continu i el col·loquem al Racó. Aquestes normes han de ser consensuades per tota la classe o grup. També hem de definir les conseqüències de l'incompliment de les normes. A cada sessió algú diferent s'encarregarà d'observar-ne el compliment.

Segona sessió

Dividirem l'aula o sala en grups de 4-5 persones que seran les observadores dels drets. Aquests grups seran fixos durant tot el projecte i a cada sessió un grup s'encarregarà d'observar els drets a l'aula.

Posem alguns exemples de les responsabilitats i deures del grup:

1. Observar si es respecten els drets a l'aula, entitat o centre durant el període entre una sessió i la següent. Per exemple:

- Dret a l'educació: si estan entenent els continguts, si els agraden les activitats que fan, si les instal·lacions estan bé, si es compleixen els horaris...
- Dret al joc: si els infants tenen cura dels jocs, si creuen que cal algun altre joc o una altra activitat, si les activitats del centre/entitat els agraden...
- Dret a la protecció: si hi ha problemes, conflictes com ara baralles, insults, etc. Com es resolen aquests problemes. Si el professorat o educadors compleixen el seu paper de figura de protecció. Si el centre/entitat compleix les normatives de protecció...
- Dret a la no-discriminació: les nenes participen igual que els nens a classe, no es discrimina cap company/a...
- Dret a la família: participació de les famílies a les activitats del centre...
- Dret a la salut i el benestar: si hi ha menjador, cal observar si s'hi segueix una dieta saludable, si les activitats que s'hi fan fomenten el desenvolupament d'hàbits saludables...
- Dret a la participació: es promou la participació a l'aula, espai i en el centre de l'alumnat o grup.

2. Buscar a la biblioteca del centre llibres o còmics sobre els drets i anunciar-los o posar-los al racó. Cada grup els renovarà.

3. Recollir qualsevol tipus de notícies que apareguin al diari o per internet i que estiguin relacionades amb els Drets dels Infants. En el cas d'infants de 3 a 6 anys, poden recopilar fotos o dibuixos, fins i tot poden fer-ho a casa amb la família per presentar-los al grup.

4. Els drets a El Salvador.

5. El grup ha de recollir tota aquesta informació en un informe que exposarà davant la classe en començar cada sessió.

Informe de grup/persones d'observació.

Amb tota la informació recollida, el grup responsable elabora un informe i fa una presentació en cadascuna de les sessions. L'exposició davant la classe es realitza de forma que cada persona hi posi una part, per evitar el monòleg. També és important reflectir com s'ha sentit el grup en aquesta activitat.

Algunes activitats per conèixer els drets dels infants

A) Els drets de la nostra mascota

Edat: 3-8 anys.

Durada: 30 minuts.

Grau de participació: ★

Objectius:

- Conèixer què són els Drets dels Infants i quins d'ells es poden identificar de manera clara.
- Relacionar els Drets amb la vida quotidiana dels infants.

Material:

- Pissarra o paperògraf.
- Retoladors.

Breu descripció: L'alumnat o grup imagina les necessitats d'una mascota. Alhora, les fa extensives a les seves necessitats com a infants, als seus drets a la vida i a la protecció. Igualment, observa si totes aquestes necessitats es troben cobertes a l'aula, a l'escola, al barri, a la ciutat i al món.

Desenvolupament de l'activitat:

Demanam a l'alumnat o grup que s'imagini que té una mascota, que ha de cuidar i a la qual ha de donar un nom. Cal que pensi en tot allò que li cal a una mascota per viure feliç, amb salut i seguretat. En una banda de la pissarra escriurem el nom de la mascota i prendrem nota de tot el que el grup creu que li cal: menjar, aigua, cura, un llit, amor, companyia...

Podem preguntar:

qui és responsable que la mascota vegi tots aquests drets i necessitats coberts? Apuntem les respostes del grup, en què aquest afirmarà, segons l'edat, que ell és responsable de la mascota. Una vegada confirmades les necessitats: llar, menjar, aigua..., preguntem:

La nostra mascota, necessita realment totes aquestes coses per sobreviure? Llavors, la mascota té dret a gaudir d'aquestes coses? Qui és responsable que la mascota tingui aquestes necessitats cobertes?

Escrivim la paraula "nen/nena" a la pissarra i preguntem: "Què li cal a un infant per tenir una vida feliç, segura i saludable?". Farem una llista amb totes les respostes. Algunes necessitats seran: llar, família, amics, aigua, joguines, educació, amor, atencions...

Preguntem "¿qui és responsable que cobrim aquestes necessitats?". Les respostes seran: família, pares, mares, persones adultes,...

Altres possibles qüestions:

Què els cal als infants per sentir protecció, per desenvolupar-se i participar en la societat?

Si els infants necessiten aquestes coses, això vol dir que hi tenen dret? Qui és responsable de garantir els Drets dels Infants?

Tots els infants del grup o aula tenen aquestes necessitats? I els infants de l'escola, del barri, de la ciutat i del món?

A partir d'aquí, per a infants de 6 a 8 anys podem presentar la Convenció sobre els Drets dels Infants (versió infantil) i explicar en què consisteix el document que recull els drets del conjunt dels infants d'arreu del món.

Amb infants de 3 a 6 anys podem veure algun vídeo o cançó sobre els Drets dels Infants com, per exemple:

<https://www.youtube.com/watch?v=DoC7fmcmFdM>

Avaluació:

Convidem l'alumnat o grup a comparar la llista de la pissarra amb els drets que recull la CDI. La idea és assenyalar que hem escrit drets i que descobreixin que són persones "expertes en la seva pròpia vida" que coneixen les seves necessitats, saben qui ha d'encarregar-se'n i que la CDI és un document que els empara i els protegeix.

En cas d'alumnat o grup més grans (entre 6 i 8 anys) podem ampliar la comparació assenyalant quins aspectes no hem tractat i que sí apareixen a la CDI i quines necessitats no es contemplen a la Convenció.

Escrivim en comú una definició de dret al full Din A3 que deixarem a la taula juntament amb l'activitat de la mascota. Una possible definició:

"Un dret és allò que la resta de persones han de respectar de nosaltres i que nosaltres hem de respectar de les altres"

Tots i totes tenim drets!!!

B) Embarcant cap a un nou continent.

Edat: 9-12 anys.

Grau de participació: ★

Objectius:

- Introduir el conjunt del grup al coneixement dels Drets Humans.
- Poder diferenciar els drets dels desigs.

Durada: 30/40 minuts.

Material:

- Sobre amb les “cartes de necessitats i desigs” (http://www.eycb.coe.int/compasito/chapter_4/4_27.asp)

Desenvolupament de l'activitat:

Reunim l'alumnat o grup en petits grups. Els donem les següents instruccions:

- Imaginem que estem en un vaixell que surt cap a un nou continent on no hi ha res.
- A cada grup se li dona un sobre amb les cartes de necessitats i desigs (pàgina 88) i se li explica que aquest serà el seu equipatge perquè puguin viure al nou continent. Cada grup obre el seu sobre i examina bé les seves cartes.

Alguns dels ítems són intencionadament ambigus per tal d'estimular el debat sobre la definició d'allò que resulta essencial. De manera alternativa, en funció de les característiques del grup i dels temps disponibles, es poden distribuir unes cartes en blanc perquè tinguin l'oportunitat d'afegir o decidir quin equipatge es volen endur.

S'inicia la narrativa explicant que al principi el viatge és molt tranquil. De sobte, comença una tempesta i el vaixell s'està enfonsant. Cal llençar part de l'equipatge, o sigui, les cartes, per poder salvar el vaixell. Cada grup decideix per consens quines cartes llençarà (3). Explicuem que les cartes que es rebutgin ja no es podran tornar a recuperar.

Reprenem el rumb. El viatge continua i, de sobte, ens anuncien que s'apropa un huracà. Caldrà, per tant, llençar tres cartes més. Recorda: no llencis les cartes que consideris més importants. Passat l'huracà, el viatge continua amb tranquil·litat. Minuts més tard, una onada gegant es llança sobre el vaixell i produeix alguns desperfectes. Cal tornar a alleugerir la nau: traiem tres cartes més. Finalment, albirem terra en la llunyania; el viatge s'està acabant. Desembarquem.

Tenim tot el que ens cal per sobreviure? I per desenvolupar-nos?

Avaluació.

Arriba l'hora de reflexionar i avaluar l'activitat:

1. Reflexionem sobre l'activitat amb qüestions d'aquest tipus:

- Què t'ha agradat de l'activitat?
- Com s'han pres les decisions? N'hi va haver de difícils? Quines?
- Tothom té les mateixes necessitats? N'hi ha de diferents?
- Què en penses de les últimes tries? Podries sobreviure i desenvolupar-te satisfactòriament al nou continent?
- T'ha sorprès el final?
- Si realitzessis aquesta activitat una segona vegada, llençaries quelcom diferent?

2. Emfatitzem que els drets humans estan basats en necessitats humanes: les coses que cada ésser humà necessita per sobreviure, desenvolupar-se i viure amb dignitat. Els drets són universals i estan interrelacionats.

3. Es presenten els drets i es relacionen amb el que ha aparegut durant el joc.

Per poder crear un bon ambient de treball i que qualsevol procés pugui funcionar, cal tenir un grup cohesionat en què cada membre pugui fer les aportacions que consideri necessàries amb total llibertat. Això s'aconsegueix treballant de manera gradual diferents aspectes personals i grupals com la presentació de les característiques bàsiques de les persones, el coneixement de si mateixes i de la resta del grup, l'estima i la confiança cap a una mateixa i cap a les altres i, finalment, la cooperació.

Així, en aquesta primera fase, treballarem de manera lúdica el procés de "crear grup" amb l'objectiu de dotar-lo de les eines necessàries perquè pugui afrontar satisfactòriament els reptes i conflictes que es puguin presentar.

No hem d'oblidar el Quadern de Camp o la Caixa de Sentiments a cadascuna de les sessions de les diverses edats.

Sessió 1.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **L'apagafocs.**

Durada: 15-20 minuts

Grau de participació: ★★

Objectius:

- Potenciar la acceptació.
- Estimular el contacte físic positiu.

Materials i necessitats:

Espai sense obstacles.

Desenvolupament:

La meitat del grup fan de "focs", l'altra meitat d'"apagafocs". Els "focs" es distribueixen per la zona de joc i comencen a aixecar els braços i a bellugar el cos imitant el moviment i el so de les flames. Els i les "apagafocs" busquen "focs", preferentment en petits equips, per apagar-los amb demostracions d'afecte i carícies per apaivagar les flames. Una vegada apagat el foc, l'equip "apagafocs" continua cercant un altre foc. El "foc" pot rebrotar fins a tres vegades, tornant a bellugar-se, si opina que li cal més afecte. Una vegada apagats tots els "focs", canvien els rols.

Avaluació:

Realitzem una sèrie de preguntes per contestar a fi de valorar l'activitat.

- Us ha agradat el joc?
- Què sentiu quan us donen mostres d'afecte?
- Us agrada donar-ne?

Cal tenir en compte:

- És convenient explicar que els focs no solen apagar-se ràpidament; tant per a l'equip de "focs" com per als i les "apagafocs"; cal donar mostres d'afecte amb cura, a poc a poc... Cal recordar als "apagafocs" que els focs poden ser perillosos i que cal ser prudents, esmorteint a poc a poc l'incendi.
- Cal tenir cura perquè els infants més moguts que fan de "focs" no facin moviments bruscos que puguin fer mal a la resta.
- La persona dinamitzadora ha d'acompanyar els infants que no es trobin còmodes amb el contacte físic (cal fer-los carícies més suaus als cabells millor que no pas al cos; o bé pessigolles, que no solen ser rebutjades).

c) **Dirigint aplaudiments.**

Durada: 15-20 minuts

Grau de participació: ★★

Objectius:

Afavorir l'autoestima, la confiança en un mateix i la retroalimentació positiva del grup. Distensió i desinhibició.

Material i necessitats:

Espai interior.

Desenvolupament:

Tot el grup en cercle. Algú es col·loca al centre i rep un fort aplaudiment.

La persona al centre serà per uns moments la “directora” d’aplaudiments: pot fer pujar i baixar el to, pot demanar a la resta que donin puntades de peu a terra, fer cridar o saltar d’entusiasme, etc. El grup encara aplaudirà amb un mínim senyal amb la mà i estarà pendent de la persona del centre. Ella pot simular un discurs o cantar una cançó, que seran interromputs tota l’estona pels aplaudiments, etcètera.

d) Avaluació:

Realitzem una sèrie de preguntes per contestar per tal de valorar l’activitat.

- T’ha agradat ser director(a) d’aplaudiments?
- Què sents en ser popular? En ser acceptat pel grup?
- T’agrada dirigir el grup?
- T’agrada aplaudir els teus companys i companyes?

Cal tenir en compte:

Convé fer el joc dels aplaudiments en diferents moments; amb pocs infants alhora, per treure-li energia o per crear certa expectativa a les persones que encara han de passar pel centre.

Sessió 2.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **Jocs cooperatius I. Totes les persones sumem.**

Durada: 15-20 minuts.

Grau de participació: ★

Objectius:

- Prendre consciència de les pròpies habilitats.
- Fomentar el diàleg entre les persones del grup.

Materials:

- Paperògraf, cartolines o folis.
- Pintures, retoladors.

Desenvolupament:

Totes les persones de l’aula o grup assegudes en rotllana o per parelles. Una d’elles dibuixa sobre el suport escollit la silueta de la mà d’una altra i entre totes dues es posen d’acord sobre de quin color la pintaran. Després, es pregunten entre si què sap fer cadascuna. Les habilitats apareixeran escrites sobre el dibuix de la mà de la persona corresponent. Això ho pot fer algú del propi grup o la persona facilitadora. El resultat es penjarà a les parets de l’aula per recordar que tothom sap fer molt bé alguna cosa i que sumant les capacitats del conjunt del grup se’n poden fer moltes.

La persona facilitadora pot anar fent preguntes que ajudin a aprofundir una mica i de manera que no hi hagi només respostes de tipus "juga molt bé a futbol" o "li agraden les mates"...

Cal tenir en compte: es pot aprofitar per fer parelles amb infants que tinguin conflictes entre ells o que no siguin gaire propers per tal que dialoguin, arribin a acords i cerquin qualitats en l'altra persona.

Avaluació:

Es realitza de manera conjunta amb l'activitat següent.

c) Jocs cooperatius II. Tren de globus.

Durada: 15-20 minuts.

Grau de participació: ★

Objectius:

Conscienciar les persones participants que cal la participació de tothom per a la consecució d'un objectiu comú.

Materials:

- Globus ecològics: tants com participants.
- Retoladors.

Desenvolupament:

Es forma un tren amb totes les persones participants i es posa un globus unflat entre panxa i esquena, tot aguantant-lo així sense subjectar-lo amb les mans. D'aquesta manera el tren ha d'avançar, retrocedir, saltar, anar de costat, etc., sense que caigui cap globus. Es pot començar amb diversos trens de 4 o 5 persones cadascun i anar ajuntant-los a mesura que el grau d'enteniment vagi augmentant, fins acabar amb un sol tren en tot el grup.

d) Avaluació: (durada: 10 minuts)

Amb els infants asseguts en rotllana, preguntem:

- T'han agradat els jocs?
- Què passava quan no fèieu el mateix moviment alhora?
- T'has sentit malament en algun moment?
- T'agrada més jugar sol/a o amb altres infants?

Es mirarà de que totes les persones del grup responguin. Després se'ls lliurarà un globus unflat del joc del tren perquè hi dibuixin una cara somrient o una de trista segons si acaben contents o no la sessió.

Recomanem:

realitzar l'activitat en un espai tancat i sense mobiliari, com per exemple un gimnàs, per tal d'evitar que el vent s'emporti els globus.

Sessió 1.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **Dinàmica d'inclusió i identitat.**

Durada: 50 minuts.

Grau de participació: ☆☆☆

Objectius:

- Reconèixer la nostra necessitat d'identitat i inclusió.
- Identificar les dinàmiques pròpies que tenim a nivell personal i els sentiments que se'n deriven.

Materials:

- Gomets o adhesius de diferents formes i colors.

Desenvolupament:

Es demana a les persones participants que tanquin els ulls i facin silenci absolut. La persona que dinamitza els posa al front un punt (gomets) de diferents colors o formes (per exemple, 5 vermells, 7 blaus, 6 verds, 1 gris, 1 negre...; o un estel groc, 2 quadrats vermells, 6 quadrats verds, etc.). Se'ls demana que facin grups sense parlar (no es fa cap altra especificació). La dinàmica s'acaba quan ningú es bellugui i tothom es senti part del grup que li toca.

Es realitzaran grups tenint en compte només un dels trets més evidents (el color) pel costum; seguint la tendència a homogeneïtzar (l'homogeneïtzació genera exclusió) però podem repetir la prova demanant que els grups es basin en un altre aspecte.

Les persones excloses també poden esdevenir "un problema" per al grup. La consigna era fer grups, i això porta a que es produeixin diverses formes d'agrupació per assimilació, cercant la incorporació a la regla majoritària; o per marginació, en què les diferències s'aïllen. Dues necessitats bàsiques han sorgit d'aquesta dinàmica: la necessitat d'identitat i la necessitat de pertinença (sentir-se part d'un grup). Poder mantenir-les totes dues són l'ideal d'una societat inclusiva, sense que calgui renunciar a cap d'elles.

c) Avaluació:

Realitzem un seguit de preguntes per tal de valorar l'activitat.

- Com ens hem sentit?
- Què ha sentit qui no pertanyia a cap grup?
- Què ha sentit qui ja havia trobat el seu grup?

Cal tenir en compte:

- Assegurar-se que les persones que viuen situacions d'exclusió no les hagin de tornar a viure i que els qui poden mantenir algunes actituds discriminatòries o tinguin un paper de lideratge al grup puguin tenir la vivència de sentir-se en una altra banda dins del joc.
- Insistir en la necessitat que no poden parlar ni obrir els ulls abans d'hora.

Recomanem:

En ser una activitat de reflexió és millor fer-la a l'aula o sala, amb un ambient adequat a la reflexió.

Al final, s'haurà creat una teranyina i el dinamitzador o dinamitzadora destacarà que totes són importants per sostenir-la i que si una falla i deixar anar el fil tot es desfà. Formem un grup en què tots i totes tenim quelcom per aportar i en què cal col·laborar.

Avaluació: es realitza de forma conjunta amb l'activitat següent.

Cal tenir en compte:

Si la persona facilitadora ho considera oportú, cada membre del grup escriu a la teranyina de la cartolina la qualitat que ha destacat del company o companya de la seva dreta. Això contribueix a fer més visibles les fortaleeses del grup.

Si el grup no es coneix, en lloc de dir una qualitat d'una altra persona, la que sosté el cabdell es presenta a si mateixa dient el seu nom i destacant algun aspecte de la seva personalitat o alguna afició.

c) Jocs cooperatius II. Les cadires cooperatives.

Durada: 20 minuts.

Grau de participació: ★

Objectius:

- Millorar la cooperació entre els i les participants.
- Conscienciar les persones participants que cal la participació de tothom per aconseguir un objectiu comú.

Materials:

- Tantes cadires com participants.
- Reproductor de música.
- Bolígrafs.

Desenvolupament:

Es disposen tantes cadires en cercle (amb el respall cap endins) com persones participants. Totes es col·loquen dretes fora del cercle. Mentre sona la música, les persones es belluguen al voltant de les cadires al ritme d'aquesta, sempre en el mateix sentit. Quan la música ja no se sent, tothom busca una cadira a la qual enfil·lar-se. En aquests moments s'agrupen sobre aquestes i ningú pot tocar el terra. Si el grup sencera ho aconsegueix, es treu una cadira i es torna a començar. Lògicament, diverses persones poden compartir la mateixa cadira. Poc a poc es va reduint el nombre de cadires i esdevé més complicat que tothom s'hi mantingui a sobre. La dinàmica finalitza quan hi hagi una certa seguretat, és a dir, quan no gaires infants s'hagin d'asseure a la mateixa cadira. L'important és que totes les persones del grup s'ajudin; si algú queda fora perd tothom.

Cal tenir en compte:

Si hom ho considera més oportú es poden utilitzar cercols a terra i que els i les participants s'hi fiquin a dins.

d) Avaluació:

Durada: 15 minuts

Desenvolupament:

En grups de 4 o 5 persones, omplen la fitxa sobre què els costa i què els agrada del treball en equip:

	ET COSTA	T'AGRADA
+		
-		

Cada grup exposa breument les seves conclusions a la resta de la classe. Prèviament hauran triat un/a portaveu. Si hi ha dificultats perquè algú assumeixi aquest paper, la persona dinamitzadora ajudarà el grup a exposar les seves idees, sense que hi hagi cap pressió envers cap persona del grup.

6-8 anys

Sessió 1.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **Teatre d'imatge.**

Durada: 40 minuts.

Grau de participació: ★★★

Objectius:

- Promoure la presa de decisions conjuntes i el treball en equip.
- Generar situacions en què estrènyer la confiança.

Materials:

- Aula o espai sense obstacles i de dimensions àmplies com patis o pistes d'esports.

Desenvolupament:

En grups de 3 o 4 persones, representen mitjançant els seus cossos una imatge més o menys estàtica. Les imatges poden ser de la temàtica que vulguin; per exemple, una màquina imaginària o una emoció (com seria l'odi, la tranquil·litat, l'amor, el menyspreu, l'alegria, etc.), o els drets (dret a jugar, dret a la salut, etc.). Per això cada subgrup comptarà amb uns 20 minuts per preparar la imatge que ha de ser estàtica (tot i que pot incloure petits moviments repetitius u onomatopeies), que s'exposa davant la resta de companys i companyes i es comenta en grup.

c) Avaluació:

Realitzem un seguit de preguntes per contestar i valorar l'activitat.

-
- Què ens ha semblat?
  - Com ens hem sentit?
  - Ens ha agradat l'activitat?
  - Ha estat difícil posar-se d'acord sobre què i com representar?
-

Sessió 2.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **Jocs cooperatius I. L'arbre que deixa empremta.**

Durada: 20 minuts.

Grau de participació: ★★

Objectius:

- Promoure entre les persones participants la consciència de llurs habilitats pròpies.
- Interioritzar que la participació de tothom ens dóna l'oportunitat d'aprendre quelcom d'altri.

Materials:

- Dibuix d'un arbre (tronc i branques) en una cartolina.
- Aquarel·les.
- Aigua.
- Tovallola per rentar les mans.

Desenvolupament:

Sobre la plantilla de l'arbre, cada persona del grup dibuixa una arrel amb una qualitat o habilitat que posseeix. Quan tothom ho hagi fet, el grup es posa d'acord en assignar a cada habilitat un color. (També es poden agrupar, per exemple, totes les habilitats esportives sota un color, les artístiques sota un altre, etc.).

Posteriorment, cada persona pensa en alguna d'aquelles habilitats que li agradaria aconseguir i en plasma l'empremta a les branques amb el color corresponent. Així, el resultat final serà un arbre amb les fortaleces del grup com arrels i amb tot allò que podem aprendre les unes de les altres a les fulles.

Avaluació:

Té lloc de manera conjunta amb l'activitat següent.

c) Jocs cooperatius II. El laberint.

Durada: 20 minuts.

Grau de participació: ★

Objectius:

- Trobar la manera de comunicar-se d'una manera efectiva.
- Fomentar la confiança en la resta del grup.

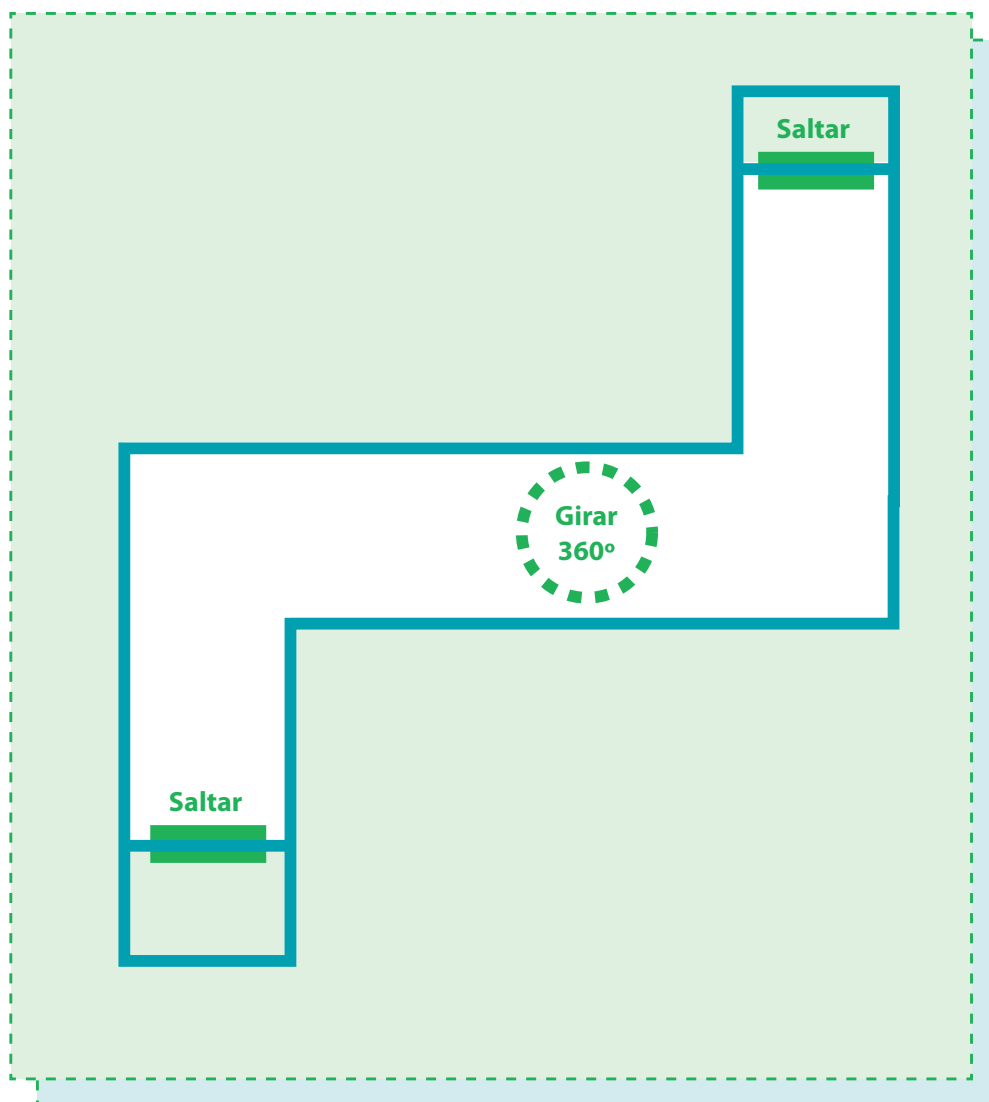
Materials:

- Mocador o tela per embenar els ulls.
- Guix o cinta adhesiva.
- Aula lliure de taules, pati, gimnàs, etc.
- Paper per escriure.
- Bolígraf.

Desenvolupament:

Es delimita a terra (amb guix, cinta adhesiva, etc.) un laberint amb diverses proves segons el model següent:

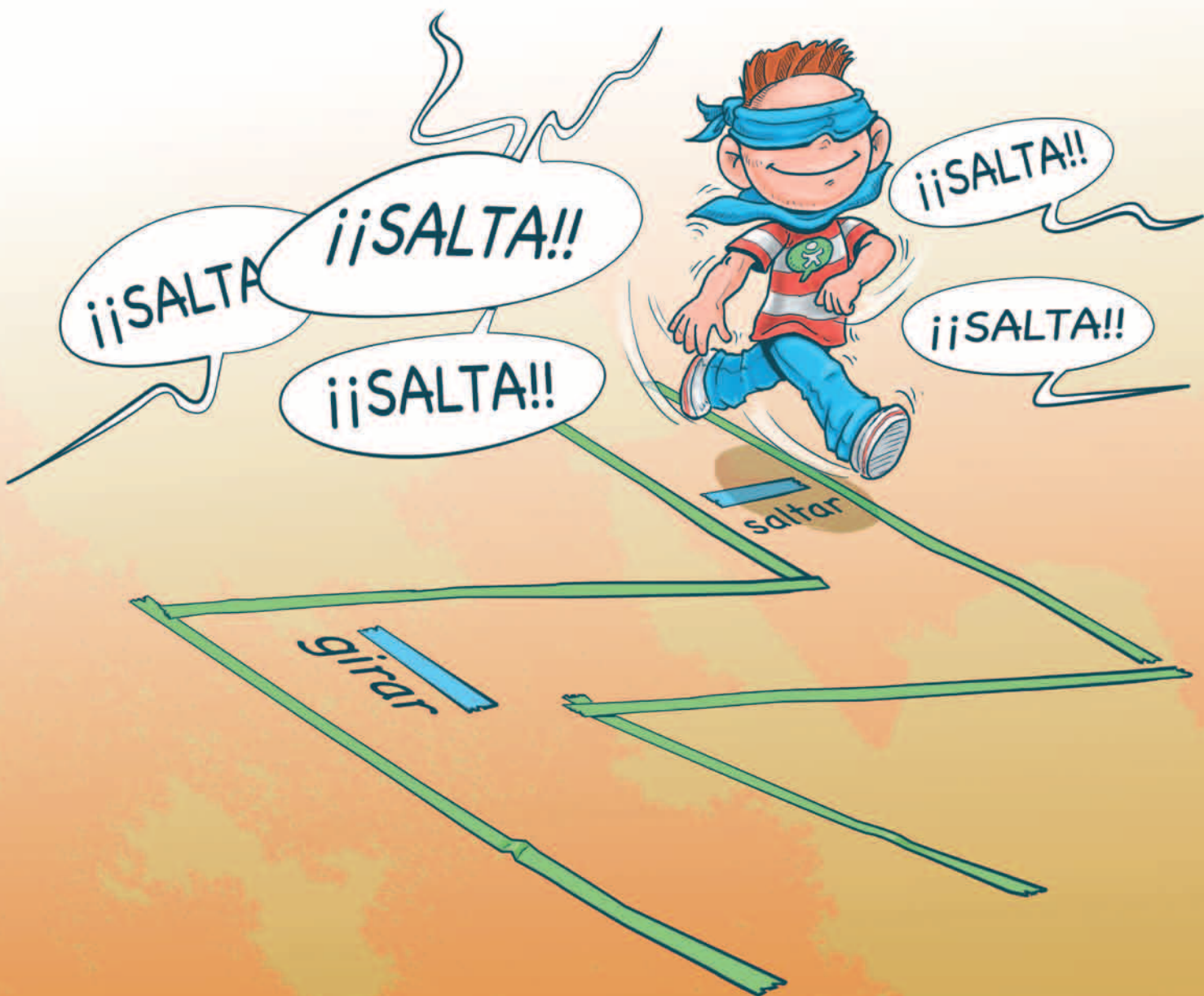
Per torns, cada persona del grup ha de completar el recorregut amb els ulls embenats, mentre la resta dels companys li dóna indicacions cridant. No es pot tocar la persona que està fent el recorregut. Les persones del grup han de trobar la manera de transmetre les instruccions de manera efectiva, posant de manifest la importància d'una bona comunicació per a la consecució de llurs objectius.

d) Avaluació:

Assegudes en rotllana (en cadires o a terra), amb un paper per escriure o amb un bolígraf, es demana a una persona voluntària que reculli les conclusions de les aportacions que s'arribin a plantejar, al voltant de les qüestions següents:

- Et resulta més fàcil treballar de manera individual o en grup? Per què?
- T'has sentit incòmode o incòmoda en algun moment?
- Com li explicaries a un amic o amiga el que has fet en aquesta hora?
- Quines conclusions treus de la sessió d'avui?

Per finalitzar la persona voluntària exposa breument les conclusions

5.2 Condicions per a la participació

Ja coneixem els membres del grup i ells a nosaltres. L'ambient de treball és millor, més cohesionat i ens permet avançar en la construcció d'aquest procés participatiu únic en grup.

Ara tenim per davant el repte de crear les bases necessàries perquè el grup identifiqui, amb la nostra ajuda, com pot participar i cap a on enfocarà la seva atenció.

No es tracta de determinar els temes per tractar. Ni tan sols de començar a treballar-los, però sí cal que comencem a veure i comprendre que el treball grupal no es fa amb la suma d'individualitats. El grup s'ha d'escoltar, debatre i avançar conjuntament abans de decidir què i com treballarà. Ànim.

No hem d'oblidar el Quadern de Camp o la Caixa de Sentiments a cadascuna de les sessions de les diverses edats.

Sessió 1.

a) El racó dels drets. Veure pàgines 26-27.

Durada: 10-15 minuts.

Recordem:

1. Es revisa si s'han complert les normes i com s'han respectat els drets a l'aula. Si el professorat o persona dinamitzadora ha trobat alguna notícia, conte, etc., es pot comentar.

2. Cal revisar alguns dels drets tot situant-los a El Salvador utilitzant la informació que apareix a la web Educo.

<http://www.educo.org/QUE-HACEMOS/Donde-actuamos/El-Salvador>

b) Activitat d'introducció. La pilota imaginària.

Durada: 10 minuts.

Grau de participació: ★

Objectius:

- Fer paleses altres formes de comunicació a banda de la paraula.
- Promoure entre les persones del grup el respecte per les diferents maneres de fer les coses.

Materials: cap.

Desenvolupament:

En un cercle, cada participant (per torns) imagina que té una pilota i representa el que en faria: botar-la, fer tocs amb el cap, etc., i la resta del grup l'imita.

Avaluació:

Es realitza de forma conjunta amb l'activitat següent.

c) Explica'm un conte.

Durada: 25 minuts.

Grau de participació: ★

Objectius:

- Abordar els Drets dels Infants: "Tinc dret a aprendre moltes coses a l'escola", "Tinc dret a viure bé".
- Descobrir que sovint els infants tenen dificultats o no poden anar a l'escola per diferents motius, i que això no pot passar perquè l'educació és un dret de tots els infants del món.

Materials:

- Llibre *Quatre petites cantonades de no res*, de Jérôme Ruillier. Editorial: Juventud.

Desenvolupament:

Explicar el conte *Quatre petites cantonades de no res* (pàgina 86).

El nostre protagonista és un petit quadrat, Quadradet, els amics i amigues del qual són cercles petits, els Rodonets. Tots juguen junts però arriba la fi de l'esbarjo i cal tornar a classe (en el conte original es parla de la Casa Gran, que pot simbolitzar qualsevol espai) i en Quadradet no pot entrar amb els seus amics i amigues perquè la porta és rodona. Entre tots cerquen una solució. Seran capaços de resoldre el problema? Els seus amics i amigues ajudaran en Quadradet?

Preguntem al grup com resoldria la situació. Què farien si un company o companya no pogués entrar a classe? Poden fer quelcom perquè altres infants vagin a l'escola? Com els agradaria que fossin les classes, les escoles, els parcs...? Quines idees donarien a les persones adultes perquè els infants visquessin millor?

Cal tenir en compte:

En cas de no trobar el conte a la biblioteca del centre, podem trobar-lo a l'annex 6.4 o veure'l en vídeo mitjançant aquests enllaços:

https://www.youtube.com/watch?v=DBjka_zQBdQ

(explicat per infants)

o este <https://www.youtube.com/watch?v=YqRSgJFbJ1c>

(explicat per una rondallaire).

d) Avaluació:

Podem fer servir un sistema de cares somrients i tristes, o de colors per "valorar" la sessió. A mode de semàfor, el verd indica que ens ha agradat (d'acord), el vermell que no (no d'acord) i groc si no ho sé o no puc respondre. Les preguntes volen esbrinar com s'han sentit els i les participants:

-
- Us agrada que us preguntin què voleu fer?
- Voleu que us preguntin més sovint?
- Us agrada haver de decidir?
- Us agrada decidir juntament amb la resta del grup?
-

Sessió 2.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10-15 minuts.

b) **Activitat. El mural d'en Quadradet**

Durada: 25 minuts.

Grau de participació: ★★

Objectius:

- Aprendre conjuntament amb la resta del grup.
- Treballar la idea que els infants tenen dret a viure en les millors condicions possibles.

Materials:

- Paper continu.
- Material per dibuixar i acolorir: pintures, etc.

Desenvolupament:

Recordem el conte d'en Quadradet i com no podia entrar a l'aula, així com algunes de les propostes que es van fer per solucionar el problema.

Es proposa pintar un mural gran amb una porta enorme sobre un gran tros de paper continu amb tot allò que normalment queda fora de la porta de l'escola, entitat o indret on es realitzi l'activitat i que ens agradaria que poguéssim entrar, com ens va passar amb en Quadradet.

També dibuixarem fora de la porta les coses que no ens agrada que siguin en la vida dels infants. Finalment, dibuixem coses que pensem que podem fer perquè les nostres vides (escoles, famílies...) siguin millors.

Cal tenir en compte:

Per a grups de poca edat, podem mostrar dibuixos i fotografies prèviament seleccionats perquè vagin decidint quines coses voldrien a les seves vides, quines no, quines voldrien poder fer... (mostrem infants a l'escola, treballant en mines, jugant, escoles amb instal·lacions adequades, grups d'infants practicant esport, activitats culturals, anant al metge...).

c) Avaluació:

Podem fer servir un sistema de cares somrients i tristes, o de colors per "valorar" la sessió. A mode de semàfor, el verd indica que ens ha agradat (d'acord), el vermell que no (no d'acord) i groc si no ho sé o no puc respondre. Les preguntes volen esbrinar com s'han sentit els i les participants:

- Us agrada que us preguntin què voleu fer?
- Voleu que us preguntin més sovint?
- Us agrada haver de decidir?
- Us agrada decidir juntament amb la resta del grup?

Sessió 1.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **Activitat d'introducció. El telèfon avariàt.**

Durada: 10 minuts.

Grau de participació: ★

Objectius:

- Demostrar la importància d'escoltar el missatge sencer per entendre allò que ens volen dir.
- Destacar el dret a parlar (o expressar-se) i que ens escoltin.

Materials:

- Espai en què poder seure en rotllana.

Desenvolupament:

Els participants i la persona facilitadora s'asseuen en rotllana. El/la facilitador/a comença dient un missatge secret a qui té a la dreta, que repetirà el missatge a la persona que té a la dreta. El missatge seguirà circulant pel cercle d'aquesta manera. Una vegada la persona a l'esquerra del o la facilitador/a rebí el missatge, el diu en veu alta. El grup en conjunt pot determinar com d'exactament fou transmès el missatge en el viatge al voltant de la rotllana.

Avaluació:

es duu a terme de manera conjunta amb l'activitat següent.

Cal tenir en compte:

En general el missatge resultant s'assembla poc a la frase original. Malgrat que això sol generar riures en el grup, cal ressaltar el dret que totes tenim a expressar-nos i a ésser escoltades.

c) **Activitat. Sentinelles del grup.**

Durada: 30 minuts.

Grau de participació: ★★★★★

Objectius:

- Convidar el grup a adoptar una responsabilitat davant de la resta.
- Crear grups de treball de manera participativa.
- Avaluar de manera participativa.

Materials:

- Etiquetes o adhesius.
- Retoladors

Desenvolupament:

Es convida a cada persona a adoptar un tipus de rol en el grup. Es poden plantejar els següents:

- **Sentinelles del temps:** tenen el rellotge i van ajudant les persones dinamitzadores a controlar els temps de cada activitat durant una sessió de treball.
- **Sentinelles de la cura:** observaran com treballa el grup; si algú es troba malament, si li cal ajuda d'algun tipus. Si hi ha conflictes, ajuden a resoldre'ls pacíficament.
- **Sentinelles dels torns:** quan hi hagi debat s'estableix el torn de paraula aixecant la mà i els sentinelles s'encarregaran de gestionar les intervencions.

- **Sentinelles de la memòria:** encarregades del registre de successos, idees, resultats, que es vagin desenvolupant durant la sessió de treball. Poden prendre nota per escrit o bé utilitzar una càmera de fotos per anar copsant imatges significatives d'allò que va succeint a la sessió de treball.

- **Sentinelles en general:** la resta del grup pot adoptar el rol d'observar i anotar tot allò que passa durant la sessió i allò que els crida l'atenció.

Es comenta al grup que la persona adulta que dinamitza la sessió serà algú que vagi guiant però que no intervindrà en els rols dels sentinelles. Una vegada decidits els rols, s'adjunta un adhesiu o post-it a cada participant, en el qual es dibuixa una icona per a cada rol. Per exemple, un rellotge per als sentinelles del temps, un cor per als de la cura, els números 1, 2 i 3 per als dels torns, un bolígraf o càmera de fotos per als de la memòria, un ull per als i les sentinelles en general.

Cal tenir en compte:

Aquests rols comencen a funcionar en començar les diferents activitats, dinàmiques o debats plenaris. Si en algun moment cal organitzar subgrups de treball, hom pot demanar al grup que s'organitzi en petits grups amb premisses com:

- Que hi hagi sentinelles de tots els tipus a cada subgrup.
- Que hi hagi el mateix nombre de nois i noies.

En aquest cas, cal tenir en compte que en l'elecció de sentinelles hi ha d'haver un nombre mínim coincident amb el nombre de subgrups que cal fer.

c) Avaluació:

Aquesta primera "sessió de creació" ha de servir per provar el mètode; és a dir, que es faci servir el procés de creació de cada guardiana o cada subgrup per validar l'eina. Serà imprescindible realitzar l'avaluació al final. En aquest cas, és part de l'activitat i, per tant, aprendrem a funcionar de manera participativa.

Es realitza una anàlisi de cada sentinella en relació amb les coses que han passat, a partir de les preguntes generadores següents:

- Com s'han sentit amb el seu paper?
- Quines dificultats han trobat?
- La persona dinamitzadora ha intervingut massa adoptant el paper de les sentinelles?
- Altres...

Les sentinelles de la memòria s'encarregaran de facilitar les notes i les fotos preses durant la sessió perquè quedin registrades com a material per al grup.

Sessió 2.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **Activitat d'introducció. Paraules corporals.**

Durada: 10 minuts.

Grau de participació: ★

Objectius:

- Entendre el treball en equip com una manera d'obtenir millors resultats.
- Treballar sobre la idea que tots els infants tenen els mateixos Drets.

Materials:

- Paraules escrites en majúscules en uns fulls.

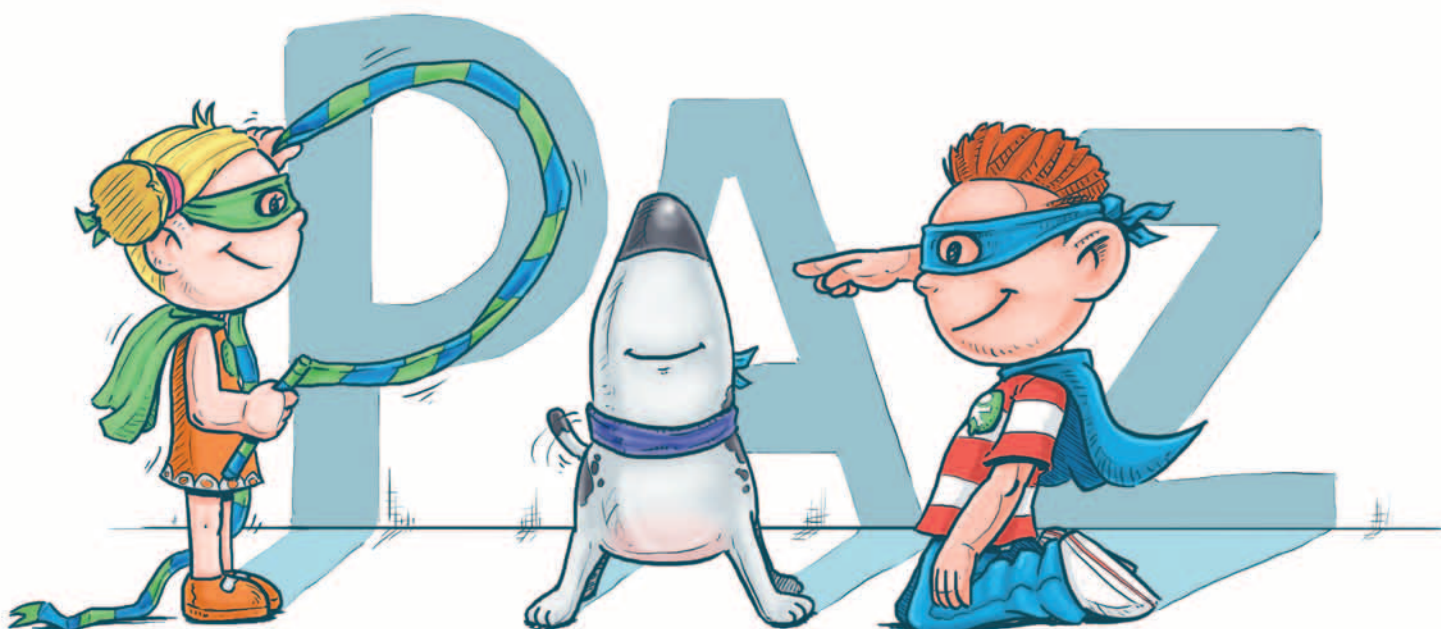
Desenvolupament:

El grup es divideix en diversos equips (de 3 a 8 persones). A cada equip se li assigna una paraula no gaire llarga relacionada amb els Drets (Pau, Llegir, Parlar, Sentir-hi, Viure...). Els i les membres de cada grup han "d'escriure" amb els seus cossos la paraula. Ho poden fer estirades formant una lletra cada una o dues persones, o dretes, amb cada persona intentant fer una lletra. Per separat no té sentit però, quan el grup està unit, la paraula esdevé llegible.

(Adaptat de: http://www.terrativa.net/descargas/Juegos_coop_educacion_ambiental.pdf)

Avaluació:

- Et resulta més fàcil treballar individualment o en equip? Per què?
- T'has sentit incòmode o incòmoda en algun moment?
- Com li explicaries a un amic o amiga el que has fet en aquesta hora?
- Quines conclusions treus de la sessió d'avui?

c) Taller per a la creació d'eines per a la participació.

Durada: 30 minuts.

Grau de participació: ☆☆☆

Objectius:

- Tractar de manera pràctica els articles dels Drets dels Infants relacionats amb la participació i l'expressió d'idees.
- Promoure el disseny d'eines que permeten que els infants participin amb més confiança.

Materials:

- Material de rebuig: pals, caixes de cartró, caixes de formatgets, roba, caixes de CD, bosses de paper, etc.
- Goma espuma.
- Cintes cel·lofana de colors.
- Cartells, folis, cartolines de colors, material per dibuixar i pintar.

Desenvolupament:

Una vegada coneguts els principals drets dels infants (activitats prèvies), se'ls convida a comentar qüestions relacionades amb llur dret a la llibertat d'expressió, participació i comunicació d'idees. Se'ls convida a proposar eines que facilitin:

- Que llurs idees i propostes siguin escoltades i que entre ells i elles també puguin compartir-les.
- Que puguin expressar els seus sentiments o valorar accions en què s'han involucrat.

En aquesta proposta llancem cinc exemples per realitzar tallers creatius que serveixin per construir eines de suport a d'altres activitats del procés:

• **El micròfon:** construcció d'un micròfon amb l'ajuda de tubs de cartró i pals. A la part superior enrotllem un tros de roba o de goma espuma amb cinta de colors. El micròfon serveix per gestionar el torn de paraula en les activitats que continguin espais de debat i assemblea de grup. Aquesta eina pot ser útil amb les persones més petites que no tenen experiència en parlar en públic i ajuda a motivar la presa de paraula.

• **La bústia de suggeriments:** dissenyar un suport que permeti recollir suggeriments a l'aula, centre educatiu, associació, centre juvenil, etc. Segons la creativitat, espai, material disponible, idees del grup poden sorgir diferents formes de recollir idees de les altres (caixes de cartró o tubs de colors amb una reixeta, robots fets amb cartrons i decorats, etc.).

• **Les caixes de l'emoció:** utilització de caixes de formatgets decorades amb cares alegres i tristes. Serveixen per expressar de manera gràfica sentiments d'alegria, tristesa o d'altres que puguin interessar el grup (enuig, agraïment, etc.), com si fossin emoticones. També poden servir com a eina d'avaluació d'una activitat o sessió de treball, com hem vist en punts anteriors. Es pot convidar el grup a escriure notes amb qüestions relacionades amb llurs sentiments o valoracions al llarg del procés.

Al final es llegeixen, tot extraient una història sobre com han anat evolucionant i/o transformant-se les idees i sentiments.

• **El racó de la comunicació:** disseny d'un racó o espai disponible per al grup que emprèn el procés participatiu; perquè es vagi compartint amb grups o persones externes: fites, idees, convocatòries, cerca de recursos, talents o aliats per a accions concretes, etc. El grup decideix si disposa de diferents apartats; cerca un lloc en què es pugui ubicar, tipus de suport (suro, penjador, cartell, etc.), forma creativa de cridar l'atenció, responsables de comunicació, etc.

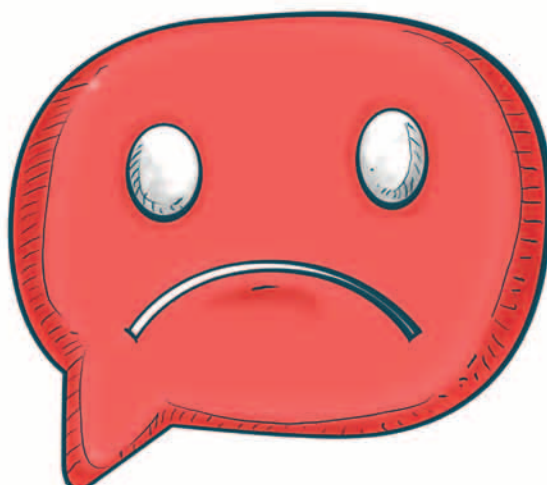
• **Un missatge per a tu:** creació d'un panell en què cada integrant del grup té un espai on la resta li pot deixar missatges, fotos, informació necessària, un poema, una cançó, una endevinalla, un secret, etc. Per exemple, es pot dissenyar amb sobres de colors (un per cada membre del grup) i amb el nom, foto o retrat de cada persona; o amb altres formats com caixes buides de CD, bosses de paper reciclades, etc. És una eina que permet afavorir l'expressió de sentiments en privat entre dues persones. Per exemple, per agrair quelcom; demanar disculpes per alguna intervenció no molt adequada, etc.

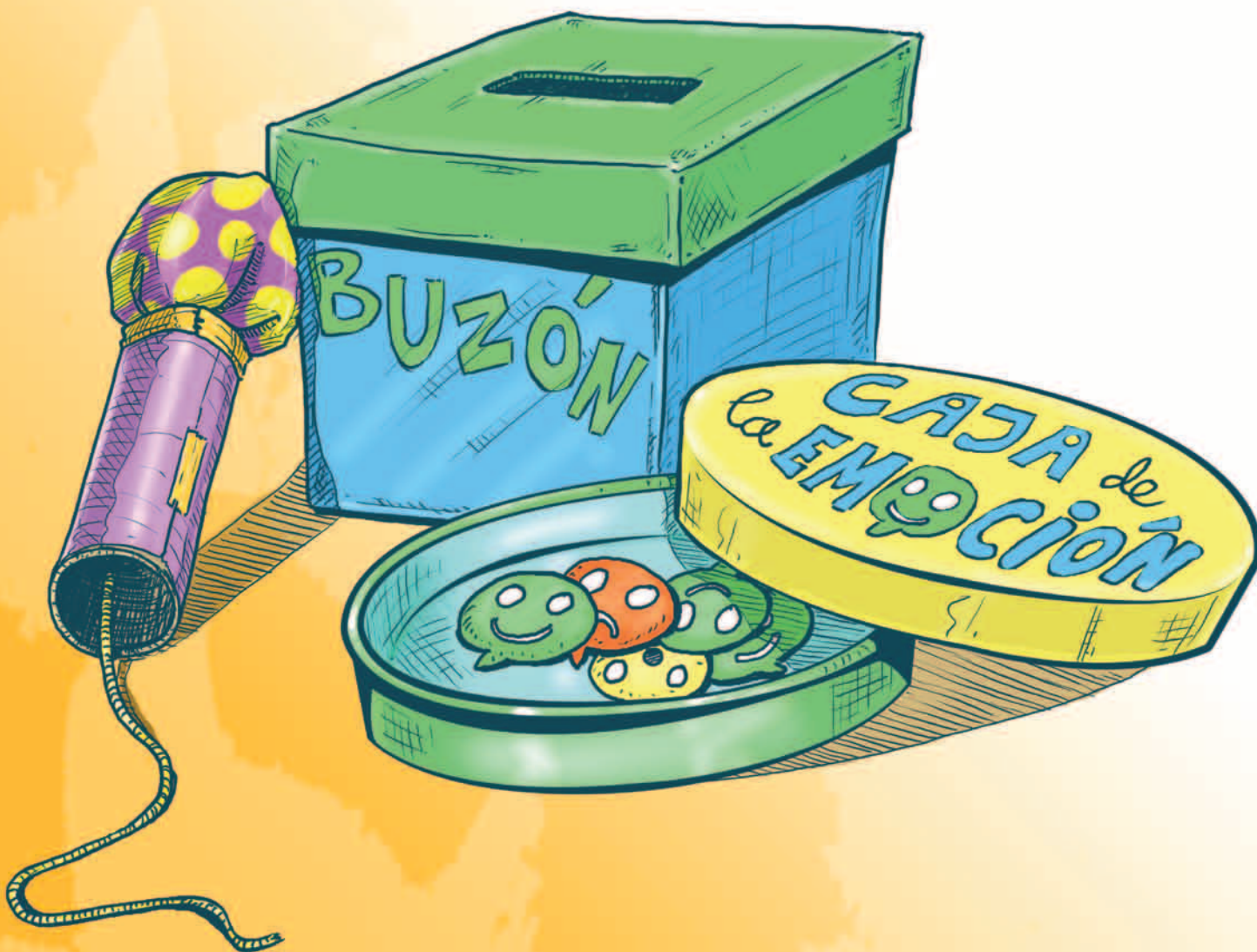
d) Avaluació:

Amb les persones del grup formant una rotllana, es llancen les preguntes generadores següents:

- Quins aspectes els semblen més positius de la construcció de l'eina?
- Quines dificultats han trobat?

Les sentinelles de la memòria s'encarregaran de facilitar les notes i les fotos preses durant la sessió perquè quedin registrades com a material per al grup.

Sessió 1.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **Activitat d'introducció: L'escultura.**

Durada: 10 minuts.

Grau de participació: ☆

Objectius:

- Fer paleses altres formes de comunicació a banda de la paraula.
- Comprovar que existeixen punts de vista diferents i que cal tenir-los tots en compte.

Materials: cap.

Desenvolupament:

Les persones participants del grup es divideixen en parelles. En cadascuna una persona farà d'escultor o escultora i l'altra serà un bloc d'argila que es deixarà modelar. A qui esculpeix se li proporcionen una o dues paraules (per exemple, llibertat o joc), i haurà de representar-les amb la persona que fa d'argila sense parlar, de manera que cap dels dos membres de la parella sàpiga que la resta està intentant plasmar la mateixa idea.

En acabar de representar cada paraula se'ls demana que observin les altres escultures. Cadascuna expressarà el concepte d'una manera diferent per la qual cosa podrem donar valor als diferents punts de vista sobre una mateixa qüestió.

Posteriorment, la parella canvia de rol amb noves paraules (per exemple, educació o amistat) i es repeteix el procés.

Avaluació:

- Et resulta més fàcil treballar individualment o en equip? Per què?
- T'has sentit incòmode o incòmoda en algun moment?
- Com li explicaries a un amic o amiga el que has fet en aquesta hora?
- Quines conclusions treus de la sessió d'avui?

c) **Joc de les cadires.**

Durada: 30 minuts.

Grau de participació: ☆☆☆

Objectius:

- Visualitzar la desigualtat mundial.
- Reflexionar sobre les raons del desequilibri.
- Comprendre els factors de Desenvolupament Humà.

Materials:

- Tantes cadires com participants.
- Mapes.

Desenvolupament:

Comptem quants participants hi ha. Reunim al centre de l'aula tantes cadires com participants. Col·loquem els noms de cada continent en un racó diferent de l'aula.

En aquest exercici es representa molt clarament com està repartit el món tant quant a habitants com quant a riquesa. La persona que dinamitza reparteix els mapes per les parets de la sala. A continuació, explica al grup que representaran la distribució de la població mundial. Se'ls diu a les persones participants que

s’imaginin que totes representen els més de 7 mil milions d’habitants de la Terra. Si l’aula fos el món i el grup en fos la població total, cada participant representaria X milions (**veure quadre 1**).

Distribució de les i els participants segons el repartiment de la població mundial
Base de dades 2001

Quadre 1

Nombre de jugadors	Europa	Àfrica	Àsia /Oceania	Amèrica Llatina /Carib	Amèrica del Nord	1 jugador representa
12	2	1	7	1	1	457 milions d’habitants
13	2	1	8	1	1	422 milions d’habitants
14	2	2	8	1	1	392 milions d’habitants
15	2	2	9	1	1	366 milions d’habitants
16	2	2	9	2	1	343 milions d’habitants
17	3	2	10	2	1	325 milions d’habitants
18	3	2	10	2	1	305 milions d’habitants
19	3	2	11	2	1	289 milions d’habitants
20	3	3	11	2	1	274 milions d’habitants
21	3	3	12	2	1	261 milions d’habitants
22	3	3	13	2	1	249 milions d’habitants
23	3	3	14	2	1	239 milions d’habitants
24	4	3	14	2	1	229 milions d’habitants
25	4	3	15	2	1	219 milions d’habitants
26	4	3	15	2	2	211 milions d’habitants
27	4	3	16	2	2	203 milions d’habitants
28	4	4	16	2	2	196 milions d’habitants
29	4	4	17	2	2	189 milions d’habitants
30	4	4	18	2	2	183 milions d’habitants
31	4	4	18	3	2	177 milions d’habitants
32	5	4	18	3	2	171 milions d’habitants
33	5	4	19	3	2	166 milions d’habitants
34	5	4	20	3	2	161 milions d’habitants
35	5	4	21	3	2	157 milions d’habitants
36	5	5	21	3	2	152 milions d’habitants
37	5	5	22	3	2	148 milions d’habitants
38	5	5	23	3	2	144 milions d’habitants
39	6	5	23	3	2	141 milions d’habitants
40	6	5	24	3	2	137 milions d’habitants
41	6	5	24	4	2	134 milions d’habitants
42	6	5	25	4	2	131 milions d’habitants
43	6	5	26	4	2	128 milions d’habitants
44	6	6	26	4	2	125 milions d’habitants
45	6	6	27	4	2	122 milions d’habitants
46	7	6	27	4	2	119 milions d’habitants
47	7	6	28	4	2	117 milions d’habitants
48	7	6	28	4	3	114 milions d’habitants
49	7	6	29	4	3	112 milions d’habitants
50	7	6	30	4	3	110 milions d’habitants

Després, demanem que es distribueixin per àrees geogràfiques (és a dir, que es col·loquin sota els cartells) segons com creuin que està repartida la població mundial, de manera que reproduïxin de manera el més exacta possible la distribució de la població mundial. En aquesta fase la persona dinamitzadora deixa que arribin a un acord, a un consens; que discuteixin i decideixin, fent preguntes i donant pistes, ja que coneixem les dades (**quadre 2**).

Quadre 2

	Habitants en milions	PIB en milers de milions \$	PIB anual habit. en \$
Àfrica	771	1.773	2.300
Àsia/Oceania	3.597	16.269	4.523
Amèrica Llatina/Carib	523	3.667	7.011
Amèrica del Nord	319	10.636	33.342
Europa	870	12.577	14.456
Total	6.080	44.922	7.376

Distribució de les cadires segons el repartiment de la riquesa mundial

Base de dades de 2001

Nombre de jugadors	Europa	Àfrica	Àsia /Oceania	Amèrica Llatina /Carib	Amèria del Nord	Cada casella representa
12	4	0	4	1	3	1881 milers de milions \$ USA
13	4	0	5	1	3	1736 milers de milions \$ USA
14	4	1	5	1	3	1612 milers de milions \$ USA
15	4	1	5	1	4	1505 milers de milions \$ USA
16	4	1	6	1	4	1411 milers de milions \$ USA
17	5	1	6	1	4	1328 milers de milions \$ USA
18	5	1	7	1	4	1254 milers de milions \$ USA
19	5	1	7	2	4	1188 milers de milions \$ USA
20	5	1	7	2	5	1129 milers de milions \$ USA
21	6	1	7	2	5	1075 milers de milions \$ USA
22	6	1	8	2	5	1026 milers de milions \$ USA
23	6	1	8	2	5	981 milers de milions \$ USA
24	7	1	9	2	6	941 milers de milions \$ USA
25	7	1	9	2	6	903 milers de milions \$ USA
26	7	1	9	2	6	868 milers de milions \$ USA
27	8	1	10	2	6	836 milers de milions \$ USA
28	8	1	10	2	7	806 milers de milions \$ USA
29	8	1	11	2	7	778 milers de milions \$ USA
30	8	1	11	3	7	752 milers de milions \$ USA
31	9	1	11	3	7	728 milers de milions \$ USA
32	9	1	12	3	8	705 milers de milions \$ USA
33	9	1	12	3	8	684 milers de milions \$ USA
34	10	1	12	3	8	664 milers de milions \$ USA
35	10	1	13	3	8	645 milers de milions \$ USA
36	10	1	13	3	9	627 milers de milions \$ USA
37	10	1	14	3	9	610 milers de milions \$ USA
38	11	1	14	3	9	594 milers de milions \$ USA
39	11	2	14	3	9	579 milers de milions \$ USA
40	11	2	15	3	9	564 milers de milions \$ USA
41	11	2	15	3	10	551 milers de milions \$ USA
42	12	2	15	3	10	537 milers de milions \$ USA
43	12	2	16	3	10	525 milers de milions \$ USA
44	12	2	16	4	10	513 milers de milions \$ USA
45	12	2	16	4	11	502 milers de milions \$ USA
46	12	2	17	4	11	491 milers de milions \$ USA
47	13	2	17	4	11	480 milers de milions \$ USA
48	14	2	17	4	11	470 milers de milions \$ USA
49	14	2	18	4	11	461 milers de milions \$ USA
50	14	2	18	4	12	451 milers de milions \$ USA

Quadre 3

Fonts: PNUD. Informe de Desarrollo Humano, 2003
ITECO (Bèlgica)

El debat es modera per tenir en compte tots els punts de vista i perquè s'arribi a acords. Una vegada el grup s'estabilitzi i deixi de bellugar-se, oferim les xifres reals i corregim la simbolització si cal.

En aquesta part del joc ja tenim repartides les persones; ara repartirem les riqueses. Les cadires representen el PIB mundial, hi ha una cadira per habitant, cadascuna representa X milions de dòlars (**veure quadre 3**), per tant hi ha diners per a tothom, però com està repartit? Es demana al grup que agafi per al seu continent tantes cadires com cregui que té a la realitat. El procediment és exactament el mateix que per a la fase anterior: el grup de debat i la persona dinamitzadora pregunten, aporten pistes, realitzen suggeriments, mentre la resta del grup ha d'arribar a un acord. A continuació, la persona dinamitzadora dóna les xifres reals i corregeix la representació.

Per finalitzar l'exercici, cal que les persones de cada àrea ocupin totes les cadires de llur continent. Cap cadira pot quedar buida i ningú pot quedar a terra. Cal pujar a les cadires com sigui.

Cal tenir en compte:

Algunes preguntes per al debat:

- Quantes vegades heu hagut de ressituat-vos o ressituat les cadires?
- Coneixíeu realment el món en què vivim?
- Quina part us va costar més de resoldre? Us va sorprendre algun repartiment en especial?
- Què sentiú a Europa i a l'Amèrica del Nord quan veieu com està la gent del grup de l'Àfrica, l'Àsia i l'Amèrica del Sud?
- Calien totes aquestes cadires perquè s'hi asseguí tan poca gent?
- Què sentiú a l'Àfrica i l'Àsia veient que les d'Europa i l'Amèrica del Nord són tan còmodes?
- Creieu que n'hi ha prou amb les xifres globals per explicar què passa dins de cada país?
- Tant les persones participants com la dinamitzadora vivim a Europa. Tenim la sensació de viure tan còmodes com a la representació o pensem que ens falten moltes coses?
- Creieu que totes les persones que viuen a Europa i a Amèrica del Nord viuen tan bé o hi ha persones que no tenen aquest benestar?

Sorprèn que el continent que més cadires té és l'Àsia, però cal recordar que a l'Àsia hi ha països com el Japó, els països petrolers com Qatar..., i economies emergents com l'Índia o la Xina amb una riquesa per càpita petita però que, en xifres brutes, resulta molt alta perquè són països que junts sumen 2.500 milions de persones.

En principi, a l'Amèrica Llatina hi ha tantes cadires com persones. Per tant, estan còmodes. Llavors podem preguntar: a l'Amèrica Llatina no hi ha pobresa? I cal que els infants reflexionin sobre el repartiment de la riquesa. No hi ha una cadira per a cada persona, sinó que hi haurà una persona que tingui gairebé totes les cadires, i moltes persones que s'hagin de conformar amb mitja cadira. L'Amèrica Llatina és la zona del món amb major índex de desigualtat entre riquesa/pobresa.

- Creus que és cert que com més habitants hi ha, més pobresa trobem?
- Pots trobar exemples contraposats que desmenteixin el prejudici? Exemples: Japó, superpoblat, sense recursos naturals i molt ric. Zaire, poca densitat de població, molts recursos naturals i molt pobre.
- Perquè creieu que hi ha aquestes diferències a l'interior d'un mateix país o continent?

Totes les cadires que tenen els països del Nord, tota la riquesa monetària, va sortir de llurs territoris? Tenen tots els recursos energètics i materials necessaris? Els van agafar d'altres indrets? De quines regions? Com van quedar aquestes regions?

La gran majoria de les riqueses naturals que abasteixen el món es troben en els països amb alta densitat de població i elevats índexs de pobresa i que fins i tot passen gana. Com són les relacions internacionals a l'hora de repartir les riqueses? El sistema mundial és just o injust? Què es pot fer per canviar-lo?

d) Avaluació:

En una pissarra o paper continu dibuixem dos termòmetres o regles horitzontals de mida gran, que relacionarem amb el "Grup" i amb el "Jo". Es tracta que cada persona valori la seva participació a la sessió i com ha treballat el grup. Hauran de fer una marca del nivell de participació individual i col·lectiva a cada mesurador.

En finalitzar, la persona dinamitzadora ha d'envoltar amb un cercle la zona de més valorització del mesurador "Grup". Es demanen arguments a les persones participants, sobretot a les que donen valoracions més altes i més baixes.

Sessió 2.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **Activitat d'introducció: Molècules.**

Durada: 10 minuts.

Grau de participació: ★

Objectius:

- Entendre la necessitat de confiar en altres persones per treballar en equip.
- Introduir el Dret d'associar-se, de treballar en equip.

Materials: cap.

Desenvolupament:

Expliquem que totes les persones, animals i plantes estem formats per unes cosetes anomenades molècules, que es creen en unir-se amb d'altres cosetes anomenades àtoms. Cada persona del grup serà un àtom que haurà d'unir-se amb altres per formar una molècula. Els àtoms es caracteritzen per no parar de bellugar-se, així que haurem d'estar en continu moviment (saltant). Quan el grup porti uns segons en moviment, diem: "molècula de dos" (i les persones s'uneixen de dos en dos); "molècula de tres"; "molècula de sis", etc. Cal

organitzar-se espontàniament per unir les molècules que anem indicant. Podem introduir variants com ara molècules de dues nenes i un nen; molècules de dos nens i dues nenes...

Avaluació:

Es realitza de forma conjunta amb l'activitat següent.

c) La ruleta de l'opinió.

Durada: 30 minuts.

Grau de participació: ☆☆☆

Objectius:

- Conèixer les idees en relació amb els Drets dels Infants de totes les persones del grup de manera ràpida i senzilla; sense confrontacions.
- Proporcionar eines per al debat d'idees sense que manqui l'aportació individual, tot facilitant la participació dels infants més tímids.
- Aprendre a construir idees col·lectivament mitjançant l'escolta activa de les idees de totes les persones del grup.

Materials:

- Reproductor de música.
- Paper i bolígrafs.

Desenvolupament:

Seleccionem un dret dels infants o una situació més concreta i quotidiana dels infants relacionada amb la vulneració d'un dret: les diferències entre països, qüestions quotidianes del seu dia a dia (no els permeten de jugar a la pilota al pati del barri, no se'ls demana el parer sobre les activitats extraescolars, hi ha alguna forma de bullying al centre escolar, espais públics abandonats propers a l'escola, etc.).

S'organitzen dos grups amb el mateix nombre de participants. Un es col·loca formant un cercle que mira cap a fora. L'altre, també és un cercle que envolta l'anterior mirant endins. D'aquesta manera, els infants queden confrontats per parelles. La dinàmica consisteix, en una primera fase, que els infants de fora fan preguntes per conèixer les opinions dels de dins, a través de la rotació del cercle de dins. Els torns d'opinió són ràpids (no més de 1-2 minuts per pregunta). La persona dinamitzadora pot marcar els temps amb un instrument, picant de mans, apagant la música de fons... Una vegada els infants de fora han entrevistat els de dins, es canvien els papers, i llavors el cercle de fora circula i el de dins pregunta. Així, totes les persones coneixen les idees de la resta i, a més, a mesura que transcorre la dinàmica, van construint diferents opinions i idees a partir de les que han escoltat i que, després, aportaran successivament en altres rondes d'entrevista.

Al final de les dues rodes d'opinió es demana al grup que comparteixi les impressions generals sobre el tema que es tractarà amb qüestions com:

- Quines idees m'han semblat interessants?
- Quines coses he après?
- Què podem fer a partir d'ara?
- Ha canviat alguna idea que tenies al principi amb l'aportació de la resta del grup?

Cal tenir en compte:

Un aspecte important és si les persones participants tenen pràctica en el debat d'idees (per exemple, si són membres de Consells d'Infants). Si no és així, convé centrar molt bé el tema i motivar la curiositat sobre què opina la resta de persones del grup sobre una temàtica que els afecti i interessi.

Recomanacions: Fer un llistat de les respostes donades pel grup per poder documentar-les i tenir material d'incidència/denúncia d'allò que, en la seva opinió, caldria millorar.

d) Avaluació:

En una pissarra o paper continu dibuixem dos termòmetres o regles horitzontals de mida gran, que relacionem amb el "Grup" i amb el "Jo". Es tracta que cada persona valori la seva participació a la sessió i com ha treballat el grup. Hauran de fer una marca del nivell de participació individual i col·lectiva a cada mesurador.

En finalitzar, la persona dinamitzadora ha d'envoltar amb un cercle la zona de més valorització del mesurador "Grup". Es demanen arguments a les persones participants, sobretot a les que donen valoracions més altes i més baixes.

En aquest bloc entrem a l'equador del procés, moment en què hem de plantejar-nos cap a on vol continuar el grup. Hem facilitat espais perquè les persones participants prenguin consciència de quins són els seus drets, per cohesionar el grup, per entendre que tots els infants del món han de gaudir dels mateixos drets. El bloc anterior també és molt important ja que ens ha facilitat les condicions que han d'existir perquè existeixi una participació real. Des de la nostra òptica no hem d'oblidar la importància del procés en si, el camí recorregut. No hem d'oblidar de gaudir en cada sessió.

En aquesta etapa seguim treballant aquests dos eixos transversals –els Drets dels Infants i l'Educació per a la Participació— però cal anar definint un projecte. Treballarem activitats amb l'objectiu que els infants experimentin i es vegin immersos en simulacions sobre processos de participació i que puguin identificar situacions en què vegin necessària la seva participació per obtenir la finalitat proposada. En definitiva, posar les bases perquè en el bloc següent coneguin com són els processos participatius i què s'hi poden trobar; els pros i contres, obstacles, recompenses.

No hem d'oblidar el Quadern de Camp o la Caixa de Sentiments a cadascuna de les sessions de les diverses edats.

Sessió 1.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **Les sabates viatgeres.**

Durada: 40 minuts.

Grau de participació: ★

Objectius:

- Millorar les dinàmiques de cooperació entre les persones del grup.

Materials:

- Un sac o bossa d'escombraries gran per ficar-hi les sabates.
- Un antifàç o mocador per a una de les persones dinamitzadores.
- Com a mínim dues persones dinamitzadores.

Desenvolupament:

Cada participant ha de lliurar una sabata i esperar que algú torni a treure-la del sac per recuperar-la. Totes han de mantenir-se en el seu lloc fins que els arribi el torn.

Les persones educadores expliquen al grup que estan molt cansades i que els fa mal un peu. Per això es treuen la sabata i conviden els altres a que també se'l treguin. Els infants s'han d'asseure a terra formant un cercle.

Cada infant, igual que la dinamitzadora, posarà la seva sabata al gran sac, que es traurà del cercle amb l'objectiu que un lladre se l'emporti sense el coneixement previ del grup. Una de les dinamitzadores anirà a rescatar les sabates i aconseguirà enxampar el lladre (una altra dinamitzadora). Aprofitant que ha recuperat el sac, en traurà una de les sabates i haurà de buscar-ne l'amo per lliurar-la-hi i ajudar-lo a posar-se-la. Qui l'hagi recuperat s'encarregarà de treure la propera sabata i repetir l'acció anterior successivament fins que totes les participants hagin recuperat la seva sabata i pogut ajudar a la resta del grup.

c) Avaluació:

Amb els infants asseguts en rotllana, intentant que contesti tot el grup, preguntem:

- T'ha agradat el joc?
- Què cal perquè totes tinguem posades les nostres sabates?
- T'agrada més ajudar o que t'ajudin?
- ... I altres que se us acudeixin.

Sessió 2.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **Com m'agradaria que fos...**

Durada: 40 minuts.

Grau de participació: ☆☆☆

Objectius:

- Promoure la participació de tot el grup.

Materials:

- Paperògraf, cartolina, folis, etc.
- Retoladors, pintures, tremp, etc.
- Retalls de revistes.
- Qualsevol altre material que serveixi per a l'expressió artística.

Desenvolupament:

Es divideix el conjunt del grup en quatre subgrups. A cadascun se li facilita un suport en paper (cartolines, folis, etc.) i els materials que hom consideri oportuns perquè els infants puguin plasmar llur opinió (retoladors, pintures, retalls de revistes o qualsevol altre que es consideri adient).

En dos grups, cal fer dos dibuixos, un per grup:

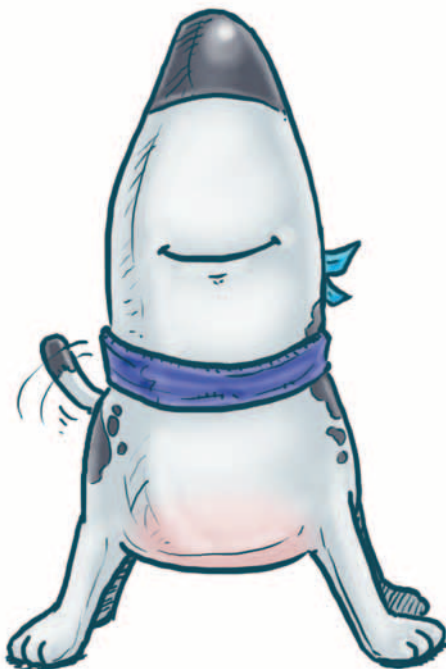
- Un que reflecteixi l'escola/classe o parc/ciutat que els agradaria tenir. Al dibuix ha d'aparèixer allò que els agrada més; infants fent activitats que els agraden, etc.
- Un altre que reflecteixi l'escola/classe o parc/ciutat marcant allò que no els agrada (brutor, coses trencades, etc.). Al dibuix hi ha d'aparèixer allò que no els agrada o que els agradaria millorar.

Finalment, cada grup ensenya i explica a la resta de la classe què ha fet. La persona dinamitzadora anima la resta a afegir quelcom al resultat de cadascun dels grups.

c) Avaluació:

Asseguts en rotllana, llancem al grup les preguntes següents:

- Us ha agradat aquesta manera de treballar?
- Com us heu sentit en poder donar la vostra opinió?
- Hi ha algú que no s'hagi sentit escoltat/escoltada?
- Creieu que heu après quelcom de l'activitat o del racó dels drets?

Sessió 1.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **El detectiu despistat I.**

Durada: 40 minuts.

Grau de participació: ★★★★★

Objectius:

- Fer conèixer aspectes relacionats amb els Drets dels Infants en llur entorn i en el context d'altres infants.
- Generar espais perquè els infants expressin com entenen els seus drets.

Materials:

- Espai aula o similar.
- Plastilina.
- Fitxes amb les endevinalles.
- Cartolines.
- (Segons tècnica que s'utilitzarà) Retoladors i/o pintures; o fotos de revistes-diaris-còmics, pega i tisores.

Desenvolupament:

Un detectiu imaginari (pot ser l'educadora, una persona facilitadora o una persona del grup) ha de solucionar diferents situacions relacionades amb els Drets dels Infants. Aquestes situacions no passen només en el context dels infants que realitzen l'activitat, sinó que poden tenir lloc a qualsevol país, context sociocultural, etc.

Aquesta primera sessió es desenvolupa en dues parts:

Part 1:

En aquesta primera part treballarem sobre el dret a accedir a una alimentació òptima per al desenvolupament dels infants. Per això facilitem al grup unes fitxes amb algunes endevinalles i la detectiu ha d'esbrinar quin aliment s'amaga darrere cada endevinalla. Per ajudar-la, el grup ha de modelar en plastilina l'aliment del que es tracta cada vegada. El nombre d'endevinalles pot variar entre una per infant o una per parella d'infants. La facilitadora comprovarà el nombre d'infants que formen el grup i farà un repartiment equitatiu.

Part 2:

Aquesta segona part va sobre el dret dels infants a viure en una llar i en un entorn segurs. En aquest cas la detectiu no sap què és el que ha de tenir una casa per poder viure-hi. Per això el grup pot mostrar què és realment necessari perquè una llar sigui habitable, utilitzant la tècnica que més els agradi. Per exemple, poden dibuixar amb colors o poden fer un collage. En aquest cas darrer, hem de demanar prèviament que portin revistes, diaris vells, etc. Si el grup té dubtes es pot introduir alguna pregunta com ara: què ens cal per rentar-nos? Què ens cal per poder veure-hi de nit? Què ens cal per no passar fred? Etc.

Cal tenir en compte:

En finalitzar la primera part d'aquesta sessió recordarem al grup que "tots els infants del món tenim dret a una alimentació saludable". També recordarem al grup en finalitzar la segona part que "tots els infants del món tenen el dret a viure en una llar on puguin estar bé".

c) Avaluació:

Asseguts en rotllana, es llancen al grup les preguntes següents:

- Us ha agradat la manera en què hem treballat les dues parts de l'activitat?
- Us heu sentit bé?
- Penseu que tots els infants del món poden gaudir de tot el que hem vist?
- Què podem fer nosaltres perquè d'altres infants tinguin una vida millor?

Sessió 2.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) El detectiu despistat II.

Durada: 40 minuts.

Grau de participació: ☆☆☆

Objectius:

- Fer conèixer aspectes relacionats amb els Drets dels Infants en llur entorn i en el context d'altres infants.
- Generar espais perquè els infants expressin com entenen llurs drets.

Materials:

- Espai aula o similar.
- Paper continu per al mural.
- Colors (segons la tècnica escollida): retoladors, tremp, pintura de mans, aquarel·les, etc.
- Cartolines i/o folis (opcional).
- Elements per decorar el mural (fulls, flors, branquetes, manualitats, etc.).

Desenvolupament:

L'activitat és la continuació de la sessió anterior, en què el detectiu despistat necessitava ajuda del grup per esbrinar elements clau en el desenvolupament dels infants. Així, en aquesta segona sessió el grup tornarà a treballar sobre elements necessaris i beneficiosos per al desenvolupament dels infants.

L'activitat es desenvolupa en dues parts:

Part 1:

En aquest cas tractarem l'accés a l'educació i l'escola com un espai de desenvolupament. Ara és "el detectiu" qui ha de convèncer el grup que l'escola no és "un pal". Per fer-ho, la persona dinamitzadora ha de motivar el grup preguntant quines coses fan habitualment a l'escola i què és el que més els agrada. Una vegada hagin pensat bé sobre l'escola, reflectiran tot això sobre un mural mitjançant la tècnica que prefereixin. Pot ser dibuixant en folis individuals més tard incorporats al mural; o bé acolorint amb pintura de mans; amb tremp, aquarel·les; dibuixant cartolines per grups i ajuntant-les al mural, etc.

Part 2:

Ja hem reflectit quines són les coses més importants i les que més ens agraden de la nostra escola. Ara els infants decidiran com volen decorar el mural que hem creat. Per això, i recordant-los que tots els infants del món tenen dret a opinar sobre tot el que els afecta, completaran el mural amb els elements al seu abast i que prèviament hagin buscat, recollit i/o creat.

Cal tenir en compte:

Per a la part 1:

Per facilitar la feina es pot arribar a un acord sobre quines tècniques i/o materials farem servir per, així, poder preparar-los amb anterioritat, en funció de la disponibilitat del centre, cost de materials, etc., i també facilitar al grup que puguin escollir quin tipus d'elements els agradaria obtenir per decorar el mural. Aquests elements dependran de l'entorn en què es realitzi l'activitat, que pot ser a l'aire lliure —en un parc—, en un aula, etc., ja que, en funció d'on es trobi el grup, els elements seran diferents.

Per a la part 2:

Cridarem l'atenció sobre el dret de totes a opinar sobre els assumptes que ens afectin, però igual d'important és que, en les decisions preses en relació amb els infants, cal tenir en compte l'interès superior del menor. Això vol dir que tot el que tingui a veure amb els infants ha de ser el millor per a aquests. Per això les persones responsables de l'educació de cada infant tenen molt a dir.

Aquest treball pot exposar-se en zones comuns del centre juvenil, escola, etc.

c) Avaluació:

Asseguts en rotllana, es llancen al grup les següents preguntes:

- Us agradaria que l'escola fos d'una altra manera?
- Què us han semblat les activitats? Enteneu que els drets són iguals per a tots els infants del món?
- On voleu posar el/els panell/s que heu creat?

Sessió 1.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **Mirant al món.**

Durada: 40 minuts.

Grau de participació: ☆☆☆

Objectius:

- Visualitzar la desigualtat mundial.
- Reflexionar sobre les raons del desequilibri.
- Comprendre els factors del Desenvolupament Humà.

Materials:

- Ordinador i projector per poder visualitzar els mapes.
- Espai aula per realitzar l'activitat.

Desenvolupament:

Part 1: La flor i la casa.

S'explica als infants que en la classe d'avui veurem un munt de mapes. Que serà gairebé com una classe de geografia. Però abans de començar i en un parell de minuts, a la llibreta o al foli han de fer dos dibuixos: una casa i una flor. (Si no coneixeu la dinàmica, us convidem a dibuixar també abans de seguir). No s'ha de supervisar el que dibuixen.

Una vegada passat el temps i abans que ens ensenyin els dibuixos, els diem que som endevins i els ensenyaem els nostres 2 dibuixos (dibuixos fets per nosaltres o fotos tretes d'internet).

Els dibuixos que mostrem són una casa típica amb coberta a dues aigües i xemeneia i una margarida.

El 95% de l'aula haurà fet aquests 2 dibuixos amb alguna variant però, de totes les cases que es poden dibuixar, la majoria tindrà una estructura similar, fins i tot amb xemeneia (es posen exemples d'altres tipus de cases, edificis en què els infants solen viure). Se'ls pregunta quants tenen xemeneia i es donen altres exemples de cases: iglú, tipi, castell, niu, etc. Es comenta que dels més de 10.000 tipus de flors que hi ha al món segons els experts en botànica, gairebé totes hem dibuixat una margarida (potser hi ha algú que ha dibuixat una tulipa o una rosa). Per què? Doncs perquè és el que ens han ensenyat a fer de petits. Per la nostra manera de veure i d'interpretar el món. Avui utilitzarem unes ulleres per veure el planeta d'una manera diferent.

Part 2: Els mapes. (Anexo 6.7, pàgina 89).

Els mapes són representacions planes d'una part o de la totalitat de la superfície terrestre. És una representació, és a dir, no és la realitat exacta.

A la classe d'avui veurem molts mapes. Tots estan bé però ens caldrà l'ajut del grup per reflexionar i comprendre'ls.

1er Mapa: Mapa de Peters a l'inrevés.

Amb la imatge a l'inrevés preguntem al grup: "Està malament, el mapa?". Algú contestarà que sí que està a l'inrevés. Els preguntarem on és el nord, on és el sud (tot i que es poden fer un petit embolic). Es situen ràpidament tot i estar cap per avall. Per això els podem recordar que a la classe d'avui no hi ha cap mapa que estigui malament però que, com que semblen incòmodes, podem capgirar-lo i posar-lo "del dret". Se'ls torna a preguntar si veuen alguna cosa estranya i potser algú dirà "els colors", fins que algú altre dirà que els continents estan estirats. Una vegada se n'hagin adonat, posem el segon mapa.

2n Mapa: Projectió de Mercator.

Com que amb els continents allargassats segueixen trobant-se una mica incòmodes, els posem “el seu mapa”, el que han vist sempre. La seva flor, casa seva. Expliquem la data de creació i l'ús que es va donar a aquest mapa, que fou molt utilitzat per a la navegació i per a arribar a les rutes mercants. Però aquest mapa té quelcom de peculiar; l'Antàrtida i Groenlàndia són enormes.

Es poden fer diverses preguntes sobre aquest mapa:

- Com és possible que l'Antàrtida (14 milions de km²) sigui gairebé tan gran com la resta de continents plegats (137 milions de km²)?
- Aquest mapa reflecteix que l'Àfrica té gairebé el triple d'extensió que Europa?
- T'adones de la diferència entre l'Amèrica del Sud amb els seus 18 milions de km² i Groenlàndia amb els seus 2,5 milions?

3r Mapa; Comparació de mapes.

Com veiem, el mapa que hem vist tota la vida ens enganya “visualment”. Per què? Un dels problemes principals de la cartografia és que aquesta representa sobre un pla (el mapa) una superfície esfèrica (la Terra). Com a mínim d'ençà del segle XIX, hom sap que és impossible representar tots els punts d'una esfera en un pla i que, a més, la imatge original (esfèrica) sempre estarà subjecta a distorsions en ser representada en el pla. Per això un senyor nascut a Berlín i que es deia Arno Peters va crear, el 1979, un mapa que representa les mides reals dels continents i que ens permet veure i observar com de gran és l'Àfrica en comparació amb altres territoris:

La persona dinamitzadora finalitza aquesta part recordant que els mapes no estan malament; que només són diferents representacions i que la nostra intenció és que el grup pugui veure altres tipus de mapes als quals potser estan menys acostumats.

4t Altres mapes.

Com que estem veient diversos mapes, potser seria bo veure'n encara més:

<http://www.thepoliticalcesspool.org/jamesedwards/wp-content/uploads/2014/05/Worldatnight.jpg>
El món de nit. Despesa de llum elèctrica. Veiem que gran part del planeta està a les fosques.

http://xcmoulds.com/upload/Image/contact_map/world_en.jpg

Es mostra aquest mapa i es pregunta si està bé o malament. Preguntem què creuen que li passa. Si no arriben a cap conclusió, preguntem qui creuen que estudiarà aquest mapa. La resposta és la Xina.

L'explicació és que, igual com a nosaltres ens agrada veure'ns més o menys al centre del mapa, a la resta del món també. Ningú vol estar en un racó i ser petit. Ens sentim més còmodes si som al centre, si som protagonistes i la gent ens fa cas.

Cal tenir en compte:

Com hem vist, els mapes són representacions del Món que volem veure, que volem ensenyar. Per això veurem altres mapes amb altres formes que ens mostren altres problemes:

Accés de les nenes a Educació Primària

<http://www.worldmapper.org/images/largepng/201.png>

Desnutrició Infantil

<http://www.worldmapper.org/images/largepng/182.png>

Treball Infantil

<http://www.worldmapper.org/images/largepng/135.png>

Una vegada vistos aquests mapes podem reflexionar sobre algunes qüestions amb el grup:

- Què opineu del repartiment de la riquesa al món?
- Hi ha relació entre el repartiment de riquesa i el repartiment de drets?
- Sabeu quins són els vostres drets? Els drets de les nenes i dels nens?
- El sistema mundial és just o injust? Què podem fer per canviar-lo?

Sessió 2.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **El somni d'un viatge.**

Durada: 50 minuts. O les sessions que la persona dinamitzadora consideri necessàries.

Grau de participació: ★★★★★

Objectius:

- Propiciar el debat en relació amb els Drets dels Infants en el seu entorn i en d'altres cultures, tot aportant propostes d'interès comú.
- Donar visibilitat a les potencialitats del grup per imaginar accions de futur desitjables.

Materials:

- Cartolines, revistes i imatges per fer collage.
- Folis, pintures.
- Bústia de recollida d'idees.

Desenvolupament:

La dinàmica es desenvolupa en cinc fases.

• **Fase imaginativa:** prèviament hi haurà unes bústies de recollida d'idees d'accions per desenvolupar a classe, al centre escolar, al centre juvenil, club d'oci, consell d'infants, etc. Posteriorment hi haurà una pluja d'idees sobre propostes concretes d'accions que volen desenvolupar els infants. Per exemple, denunciar una vulneració sobre Drets dels Infants en l'entorn o en altres cultures; donar informació sobre alguna qüestió que interressi compartir amb la resta; exposar resultats dels treballs, projectes, investigacions o produccions en relació amb la temàtica d'interès, juntament amb les aportacions de la bústia.

• **Fase de decisió:** es comenten els resultats i es tria la proposta que més interressi al grup mitjançant una elecció per consens. És a dir, triar una opció en què tot el grup estigui interessat i a gust, plantejant les preguntes següents:

- Quina proposta m'agrada més (no cal que sigui la que he aportat jo)?
- Quina proposta no m'agrada gens i vetaria (caldrà explicar què és vetar)?
- Es podria dissenyar una proposta nova a partir de les idees d'altres propostes prèvies?

En cas que hi hagi més d'una proposta que el conjunt assumeixi, intentem definir-les en comú sense que siguin excloents, combinant-les entre elles perquè ningú quedi fora. Per exemple, "fer un *flashmob* i una campanya de cartells". Si no hi ha consens, convidem a votar dues o tres propostes per persona. Es visualitzen els resultats d'aquesta consulta, es torna a debatre i es tria l'acció d'interès (no cal que sigui la més votada). Les preguntes per al debat poden ser:

- Quina proposta és més cridanera, creativa?
- Quina proposta ens vindria més de gust posar en pràctica?

• **Fase crítica:** es tracta de motivar l'actitud crítica, convidant a ésser negatius davant l'acció triada, a buscar-hi problemes. S'elabora un llistat de problemes que s'apunten en targetes pintant amb dibuixos.

• **Fase d'imaginació:** les crítiques i els problemes plantejats esdevenen positius, incloent totes les capacitats i habilitats de les persones del grup, els possibles aliats externs al grup per emprendre l'acció. Tot això s'exposa mitjançant un esquema conceptual creatiu.

• **Fase de disseny de l'acció:** es tracta d'omplir entre totes les persones del grup una taula en què cal definir el tipus d'acció, el temps, els recursos necessaris i els disponibles, les persones implicades, la distribució de tasques, etc.

Cal tenir en compte:

Aquesta és la primera vegada que no treballem de manera específica l'activitat de l'observatori de drets, ja que tots els resultats obtinguts fins al moment esdevenen l'anàlisi de la situació inicial, o la recollida d'informació sobre com viuen els infants.

Durant la primera fase sorgiran moltes idees. Algunes seran un disbarat, però és important que el grup senti com a pròpies totes les decisions que al final es triïn com les més importants. Per això cal facilitar el debat i el consens durant la sessió.

Recordem que l'important és el procés participatiu, no pas el resultat final. Una vegada tinguem les idees que el grup vol tirar endavant, analitzarem els entrebancs que podem trobar per, després, resoldre aquests problemes en positiu tot organitzant un quadre de repartiment de tasques. En aquest, tothom qui vulgui participar tindrà un espai i es sentirà part del procés.

Les activitats proposades aquí són eines que condueixen els infants a prendre part activa en el seu entorn, no només com una activitat concreta a l'aula o entitat, sinó com un projecte de millora de la seva realitat mitjançant la participació.

Us aportem algunes propostes que, des de la nostra pròpia experiència, considerem útils per a docents i educadores, tot i que la imaginació i les inquietuds pròpies del grup seran les que facin possible moltes més activitats en les quals els infants vulguin participar, tot prenent les regnes d'aquest procés.

No hem d'oblidar el Quadern de Camp o la Caixa de Sentiments a cadascuna de les sessions de les diverses edats.

Sessió 1.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **Vigilant els dies internacionals.**

Durada: 40 minuts.

Grau de participació: ☆☆☆

Objectius:

- Ampliar el coneixement sobre els Drets dels Infants i sobre els dies internacionals.
- Fomentar el treball en equip, la recerca, el procés i l'intercanvi d'informació, la creativitat i la reflexió.

Materials:

- Cartolines Din A3.
- Retoladors.
- Pega.
- Tisores.
- Pintura per a dits.

Desenvolupament:

S'informa el grup sobre els dies internacionals que es celebren arreu del món. Què són? Per què els celebrem? Tot seguit en proposem alguns:

8 de març - Dia Internacional de la Dona.

21 de maig - Dia Mundial de la Diversitat Cultural per al Diàleg i el Desenvolupament.

5 de juny - Dia Mundial del Medi Ambient.

8 de setembre - Dia Internacional de l'Alfabetització.

5 d'octubre - Dia Mundial dels Docents.

20 de novembre - Dia Internacional dels Infants.

10 de desembre - Dia dels Drets Humans.

Per a cada Dia Mundial, preparem un cartell que consti de:

- A. Aquest títol: "Avui és el Dia Mundial/Internacional de...".
- B. Una imatge que il·lustra el dia mundial que es tracta (dibuix, foto, collage...).
- C. Es penja cada cartell, el dia o la setmana que correspongui, en un lloc visible del centre.

A més hi haurà una foto al cartell per poder-la enviar a les famílies del grup perquè apreciïn la feina de les vigilants i sàpiguen quin dia celebrem.

A partir de d'aquesta acció i en funció de cada realitat es poden desenvolupar activitats complementàries, com ara construir en grup una declaració sobre el tema del dia mundial que tractem (poesia, cançó, etc.) o d'altres que es consideren oportunes.

c) Avaluació.

- Què hem après sobre el dret que hem treballat?
- Creiem que es compleix aquest dret per a tots els infants del món?
- Què podem fer per ajudar que aquest dret es compleixi?

Sessió 1.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **Padrins/padrines lectors/es.**

Durada: 40 minuts.

Grau de participació: ★★★★★

Objectius:

- Facilitar espai perquè els infants siguin promotors de la defensa dels Drets dels Infants.
- Fomentar la iniciativa dels infants en la transmissió de coneixement i aprendre a participar en àmbits diferents a l'aula/entitat amb els seus companys/es.

Materials:

Conte En Ramon el preocupat (*Ramón el preocupón*).

Desenvolupament:

A través de la història de *Ramón el preocupón* el grup esdevé rondallaire del seu centre o espai de participació. En Ramon sempre està preocupat. S'angoixa per les sabates, els núvols, la pluja, els ocells gegants. Es preocupa tant que no pot dormir. Per sort, la seva àvia sap què necessita per vèncer les pors. Quan coneix el seu secret, en Ramon s'adona que ja no cal que es preocupi més. (*Anthony Browne S.L. Fondo de Cultura Económica de España*).

Conte a SlideShare: <http://es.slideshare.net/Luisatdea/ramon-preocupon>

Vídeo YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=T36-d2J87Og>

Aquest conte incorpora un component intercultural molt important: els “LLEVA-PENES”. Us proposem que investigueu a classe:

- A quin país pertanyen els “lleva-penes” (en castellà, “quitapenas”)?
- Sabem alguna cosa de Guatemala?
- A quina cultura pertanyen els lleva-penes?
- Havies sentit a parlar alguna vegada d’aquesta cultura?

L’activitat culmina quan padrins i padrines expliquen els contes per diferents aules o espais del centre o entitat. A més d’aprendre a contar aquesta història, podran compartir el conte après sobre els “lleva-penes” i elaborar els seus per regalar-lo al seu apadrinat/a i que aquests puguin explicar a casa què vol dir aquest ninotet.

Com fer un ninot “lleva-penes”?:

<http://conartecreo.blogspot.com.es/2011/07/munecos-quitapesares.html>

<http://vimeo.com/14651710>

Cal tenir en compte:

L’apadrinament lector és un projecte d’animació a la lectura, una activitat inclosa al currículum de tots els nivells i de caràcter transversal. Es tracta que les persones del grup esdevinguin padrins/padrines dels infants de cursos o edats inferiors (d’infantil 3 anys a 5 anys) per compartir moments de lectura. Així, les padrines/padrins tindran la funció de llegir contes de manera elaborada, millorant els diversos continguts de lectura i contribuint a les relacions interpersonals de les persones participants i a l’apropament entre infants d’edats diferents.

c) Avaluació.

Asseguts en rotllana, es llancen al grup les preguntes següents:

- Us ha agradat aquesta manera de treballar?
- Com us heu sentit en fer aquestes activitats?
- Hi ha algú que no s’hagi sentit bé en algun moment?
- Què és allò que més us ha agradat i allò que menys?
- Creieu que heu après quelcom de l’activitat?

Sessió 1.

a) **El racó dels drets.** Veure pàgines 26-27.

Durada: 10 minuts.

b) **En defensa dels infants.**

Durada: 50 minuts.

Grau de participació: ★★★★★

Objectius:

- Facilitar espais perquè els infants siguin promotors de la defensa dels Drets dels Infants.
- Fomentar la iniciativa dels infants en la creació i realització d'activitats transformadores, tot interioritzant el procés.

Materials:

- Ordenador/internet o documents sobre el Defensor del Poble.
- Paper i material d'escriptura.

Desenvolupament:

Demanem als infants que pensin en veu alta quines coses han descobert a partir de l'activitat del Racó dels Drets. A la pissarra s'escriuen les diferents aportacions relacionades amb els drets que totes les persones tenim: dret a la vida, dret a un habitatge, dret a una família, dret al descans, dret que ens tractin bé i ens respectin, etc.

Explicuem que les característiques bàsiques d'aquests drets és que són universals. No s'hi pot renunciar i per això els governs es comprometen a complir-los i tenen mecanismes per protegir-los (lleis). En el cas dels infants tenen, a més, la Convenció sobre els Drets de l'Infant (CDI) com a tractat internacional de l'Assemblea General de les Nacions Unides que reconeix els drets humans bàsics dels infants.

Recordem els quatre principis fonamentals de la Convenció:

1. la no-discriminació, 2. l'interès superior de l'infant, 3. el dret a la vida, la supervivència i al desenvolupament i; 4. la participació infantil.

A Espanya hi ha una figura a la qual totes les persones podem acudir si veiem que els drets fonamentals no es compleixen. Es tracta del/la Defensor/a del Poble. Investiguem qui és i com se li poden presentar queixes. Escrivim una queixa a l'Oficina del/la Defensor/a del Poble sobre el tema dels drets dels infants que creiem que no es compleixen en algun lloc.

c) **Avaluació.**

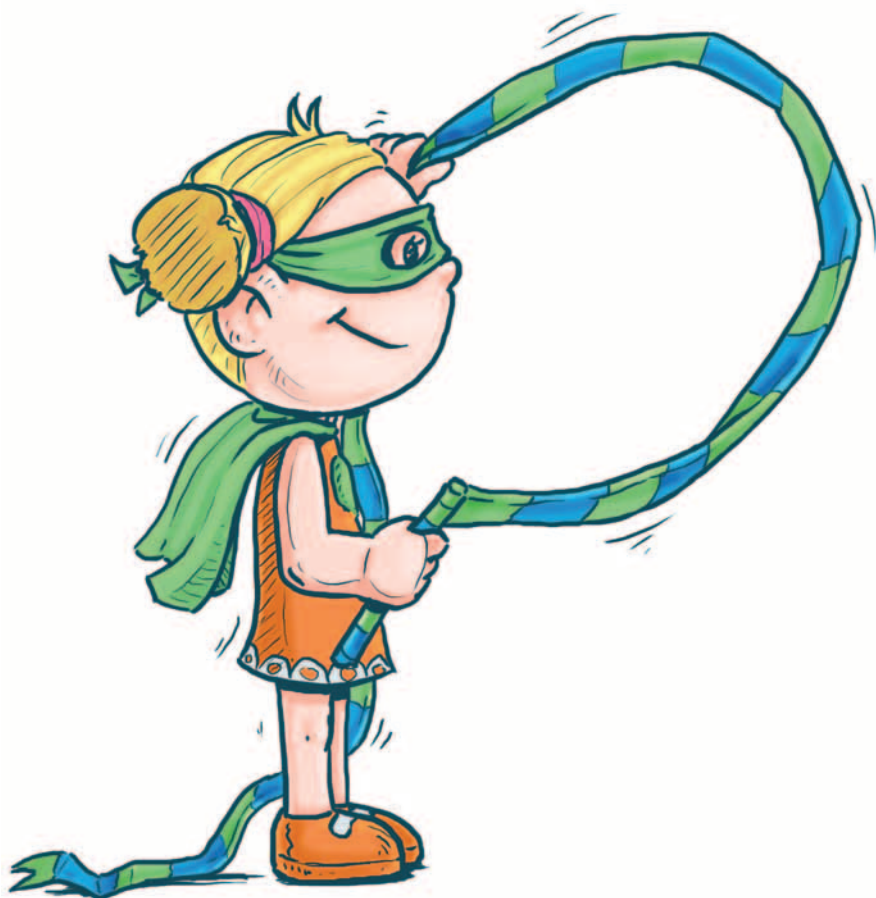
Asseguts en rotllana, es llancen al grup les preguntes següents::

- Us ha agradat aquesta manera de treballar?
- Com us heu sentit en fer aquesta activitat?
- Hi ha algú que no s'hagi sentit bé en algun moment?
- Què és allò que més us ha agradat i allò que menys?
- Creieu que heu après quelcom de l'activitat?

El viatge començat per conèixer els drets dels infants i els adolescents amb un enfocament de participació, educació per al desenvolupament i la ciutadania global és un procés molt interessant per explorar i aprendre a transformar realitats que afecten els infants. Es provoca l'acte d'aprendre, des de la transformació de la nostra realitat, amb la participació de totes les persones implicades (ja siguin adults o infants).

L'avaluació contínua ens ajuda a compartir les reflexions sorgides, a valorar els aspectes susceptibles d'ésser millorats, a aprendre dels possibles errors, a alegrar-nos i felicitar-nos pels assoliments obtinguts.

No hem d'oblidar el Quadern de Camp o la Caixa de Sentiments a cadascuna de les sessions de les diverses edats.

Sessió 1.

a) Connectar amb l'experiència.

Durada: 50 minuts.

Grau de participació: ★★★★★

Objectius:

- Aprofundir en temes de comunicació i escolta com a forma de participació.
- Aprendre a comunicar què opinem, sentim i necessitem.

Materials:

- Reproductor de música i altaveus.
- Folis.
- Retoladors i colors de cera variats.

Desenvolupament:

La persona dinamitzadora demana quines experiències positives o negatives han tingut els infants durant el procés i que vulguin compartir. Per ajudar a expressar la necessitat de l'infant davant d'aquesta situació o la possibilitat d'agrair, dir què li agrada, què no li agrada, per què creu que això és així, com li agradaria que fos, què diria a l'altra persona, es posen exemples que l'animin a expressar les seves opinions.

Amb música demanem que vagin caminant per l'espai, primer per pensar en les experiències "negatives" o que els agraden menys i després amb les "positives" o que els han agradat més; caminaran a poc a poc, en silenci i pensant en aquestes situacions viscudes anteriorment. Quan la música s'aturi, els convidem a representar amb un gest el sentiment que ens evoqui aquesta experiència. Ho farem amb les dues situacions.

Després triarem un espai a la sala i escriurem dibuixarem en un full allò que volem comunicar de les experiències positives i de les negatives. És important que puguin passar de l'experiència a l'expressió de les necessitats que volen comunicar o d'allò que els agrada i allò que no com si estiguessin parlant directament amb les persones en qüestió.

Deixem que la música segueixi sonant i col·loquem els dibuixos o opinions escrits en dos llocs diferents. En una banda, les experiències positives i, en l'altra, les negatives per passar a comentar les opinions i sentiments.

Cal tenir en compte:

En començar el procés hem dissenyat "caixes de sentiments" com a eina perquè les persones del grup puguin incloure llurs opinions i sentiments al final de cada sessió. Per tant, és important que es puguin rescatar i utilitzar com a material de treball per a la dinàmica d'avaluació final. També es pot repetir la dinàmica amb la incorporació de preguntes sobre el procés, per exemple, mitjançant les qüestions adjuntes a la fitxa model d'avaluació al capítol 6 RECURSOS, MATERIALS COMPLEMENTARIS I ANNEXOS. Propostes de vídeos i jocs.

b) Avaluació.

Suggeriments per a la reflexió i avaluació de la sessió:

- Com es senten quan els pregunten sobre quelcom tan important?
- Estan acostumats a aquest tipus de preguntes?
- Creuen que llurs respostes poden ajudar a les seves persones properes?

Sessió 1.

a) **Dissenyant dianes.** (Annex 6.8, model de diana).

Durada: 50 minuts.

Grau de participació: ★★★★★

Objetivo:

- Realitzar una avaluació participativa, dissenyant col·lectivament indicadors de manera dinàmica.

Materials:

- Paperògraf.
- Retoladors.
- Gomets.

Desenvolupament:

Es convida els infants a avaluar el procés dut a terme per conèixer els Drets dels Infants, així com per promoure accions a favor d'aquests, mitjançant una diana que estarà numerada amb cercles concèntrics (d'1 a 10, en què 10 és la puntuació més favorable i que serà al centre de la diana). De manera grupal es realitza un llistat de qüestions que els infants volen valorar, com ara:

- El que hem après sobre Drets dels Infants i la situació dels infants en altres contextos.
- El que hem aconseguit respecte de la situació inicial.
- El treball del grup.
- Els materials que hem utilitzat a les sessions.
- L'educador/a que ens ha acompanyat.
- La diversió.
- Etc.

Amb les qüestions per valorar que hagin sorgit realitzem seccions a la diana. Una vegada dissenyades les dianes amb les seves qüestions per valorar es convida els infants a "apuntar" amb les seves opinions cap a la diana, anotant la seva puntuació a cada secció (tema a avaluar) i a la zona de l'anell corresponent a la valoració d'1 a 10, amb un gomet o un retolador marcant un punt.

Al final es visualitzen gràficament els resultats i els infants comenten en grup on hi ha més concentració de puntuacions a cada temàtica per avaluar. Es demanen opinions sobre les qüestions que cridin l'atenció (molt baixes o molt altes) i suggeriments de quines coses es podrien haver millorat perquè les puntuacions baixes poguessin pujar.

Avaluació:

l'activitat en si mateixa és una avaluació.

Cal tenir en compte:

En començar el procés hem començat un "quadern de camp" com a eina perquè les persones del grup puguin incloure llurs opinions i sentiments al final de cada sessió. Per tant, és important rescatar aquests quaderns com a material de treball per a la dinàmica d'avaluació final. Es poden dissenyar diferents dianes si sorgeixen moltes qüestions per valorar. Posteriorment es poden utilitzar els resultats de les dianes per exposar els resultats gràficament.

A més del llistat de coses que els infants decideixin avaluar, les/els educadors/es poden completar aportant altres qüestions que els sembli important avaluar.

Sessió 1.

a) Sis barrets per pensar.

Durada: 50 minuts.

Grau de participació: ★★★★★

Objectius:

- Fomentar el pensament crític i creatiu per a l'anàlisi i l'avaluació d'idees, accions o propostes de futur.

Materials:

- Barrets de colors en cartolines.
- Paperògraf o pissarra.
- Retoladors.

Desenvolupament:

Aquesta és una adaptació de la dinàmica "Sis barrets per pensar", del doctor Edward de Bono, que originàriament fa servir com a metodologia per resoldre problemes. Es dissenyen barrets amb cartolines de colors amb forma de cons o barrets de nans. Els colors representen:

- Groc: pensament positiu, constructiu; optimisme.
- Gris: pensament negatiu; fer "d'advocat del diable".
- Blanc: pensament objectiu. Fets, dades concretes (sense mostrar emocions ni valoracions positives o negatives).
- Vermell: expressió d'emocions i sentiments. Intuïció.
- Blau: pensament moderat. Control; raonament.
- Verd: pensament creatiu. Es donen alternatives.

Per començar es convida el grup a realitzar col·lectivament un llistat de temàtiques o qüestions que volen avaluar del procés: el temps, els materials, educadors/es, resultats obtinguts, què s'ha après, etc.

Posteriorment es divideix el grup en 6 subgrups i se'ls reparteix un barret a cada subgrup.

Per cada tema per avaluar es demana que cada subgrup pensi independentment en valoracions en funció del rol que li atribueix el color del barret. Es comparteixen totes les opinions dels subgrups i es realitza un petit debat per extreure conclusions.

Per cada ronda d'avaluació d'una temàtica, se'ls demana que canviïn de barret, perquè cada subgrup pugui experimentar un tipus de pensament diferent. La persona dinamitzadora va anotant els resultats dels debats en una pissarra o paperògraf per registrar els resultats de les rondes de valoració i debat. Al final de la sessió s'estableix un debat sobre les qüestions que més els han cridat l'atenció de la dinàmica.

Avaluació:

L'activitat en si mateixa és una avaluació.

Cal tenir en compte:

En començar el procés hem començat un "quadern de camp" com a eina perquè les persones del grup puguin incloure llurs opinions i sentiments al final de cada sessió. Per tant, és important rescatar aquests quaderns com a material de treball per a la dinàmica d'avaluació final. En funció del nivell del grup, l'activitat es pot adaptar i abreujar, fent servir menys barrets.

i al final d'aquest procés, què fem? l'inici d'un nou cicle d'aprenentatge

A l'inici de la guia, al capítol 4, convidàvem a desenvolupar una metodologia basada en la participació com a procés educatiu, a través de la Investigació Acció Participativa.

L'ideal és que el grup (infants i persones adultes participants) analitzi els resultats i valoracions que s'obtinguin en el camí emprès a partir de les diferents eines d'observació i valoració (quadern de camp, caixes de sentiments, dinàmiques proposades per aprendre de la pràctica o fins i tot d'un qüestionari final). En un marc dialògic, de debat i trobada, amb un llenguatge adaptat a cada context, es pot reflexionar sobre el que ha passat de manera significativa per al grup, tant de manera general com partícula: allò que hem aconseguit i allò que ha quedat pel camí, els possibles encerts o possibles errors, allò que ens ha fet sentir bé i allò que no tant...

Tornem a insistir que reflexionant sobre la pràctica sorgeixen els aprenentatges. Fins i tot dels resultats que ens fan sentir malament es pot aprendre i crear estratègies amb resultats aparentment negatius. Sovint, aquestes experiències amb resultats que semblen negatius es prenen com un nou punt de partida i llavors sorgeixen processos que empoderen els grups quan es superen les dificultats. Mitjançant aportacions i suggeriments grupals es plantegen nous projectes amb innovacions interessants. Les comunitats educatives que s'adapten i són flexibles poden sortir reforçades davant de situacions no favorables; és el que hom anomena "resiliència".

L'educació emocional i l'educació per a la resiliència amb infants i adolescents és de gran interès en un món com l'actual que experimenta grans canvis de manera constant.

Propostes de vídeos i jocs.

6.1. Sobre Drets dels Infants:

- Convenció en quatre versions:
<http://plataformadeinfancia.org/sites/default/files/Cuaderno%209-12%20Web.pdf>
- Unicef: <http://www.unicef.es/actualidad-documentacion/noticias/aprender-en-clase-sobre-los-derechos-de-la-infancia>
- Amnistía: <http://amnistiacatalunya.org/edu/carpeta3/es/index.html>
- Ararteko: http://www.ararteko.net/RecursosWeb/DOCUMENTOS/1/1_2043_3.pdf
- *Compasito, manual d'educació en drets* (Veure activitat drets dels infants al Racó dels drets).

6.2. Sobre Investigació Acció Participativa:

- Fals Borda, O. *Conocimiento i poder popular*. Siglo XXI-Punta de Lanza: Bogotá, 1985.
- VV.AA. *La investigación social participativa*. Ed. El Viejo Topo: Barcelona, 2000.
- Latorre, A. *La investigación-acción. Conocer i cambiar la práctica educativa*. Graó: Barcelona, 2003.
- Martí, J. *La investigación-Acción-Participativa. Estructura i fases*: 1998.
- López de Ceballos, P. *Un Método Para La Investigación-Acción Participativa* (3ª Ed.) Edit. Popular: Madrid, 1998.
- Basagoiti Rodríguez, M.; Bru Martín, P.; Lorenzana Alvarez, C. *IAP de bolsillo: manual sobre Investigación-Acción-Participativa*. Red Cimas: 2001.

6.3. Alguns materials sobre metodologies participatives:

- Jares, Xesús R. *El placer de jugar juntos. Nuevas técnicas y juegos cooperativos*. (4), 1992, p. 71. Editorial CCS: Madrid, 2001.
- Villasante, T. R. *Redes de vida desbordantes. Fundamentos para el cambio desde la vida cotidiana*. Catarata: Madrid, 2014.
- Varias autoras: *Metodologías Participativas, Manual*. CIMAS: 2010.
- Varias autoras: *La Pedagogía de la Decisión*. CIMAS – Ayuntamiento de Sevilla. Colección Construyendo Ciudadanía 10: Sevilla, 2006.
- Moreno Mejías, A. *Creando Futuro*. Diputación de Sevilla – CRAC: Sevilla, 2007.

6.4. Contes:

- Pequeño azul y pequeño amarillo https://www.youtube.com/watch?v=_Z9QE5yFKjY

Leo Lionni, S.L. Kalandraka Ediciones Andalucía, 2012

- Descarregant aquest conte en el nostre mòbil o tauleta lo podem treballar a casa. Expliquem el conte o bé, canviant el rol habitual, que sigui l'infant qui l'expliqui als adults. Pots descarregar-lo aquí:

<http://www.dadacompany.com/apps/por-cuatro-esquinas-de-nada/>

- CONTE: Quatre petites cantonades de no res (JÉRÔME RUILIER):

En Quadradet juga amb els seus amics els Rodonets.

Ring! És l'hora d'entrar a la casa gran.

Però en Quadradet no pot entrar! No és rodó com la porta.

En Quadradet està trist.

Li agradaria molt entrar a la casa gran.

Llavors, s'allargassa, es torça, es posa cap per avall, es plega. Però segueix sense poder entrar.– Sigues rodó!

– Li diuen els Rodonets.

En Quadradet ho intenta amb totes les seves forces.

– T'ho has de creure – diuen els Rodonets.

– Sóc rodó, sóc rodó, sóc rodó... – repeteix en Quadradet. Però no hi ha res a fer.

– Doncs t'hauem de tallar les cantonades! – diuen els Rodonets.

– Oh, no! – diu en Rodonet. Em faria molt de mal!

Què podem fer?

Els Rodonets es reuneixen a la sala gran. Parlen molt, molt de temps. Fins que entenen que no és en Quadradet qui ha de canviar.

És la porta!

Llavors, retallen quatre cantonadetes, quatre cantonadetes de no res... que permeten a en Quadradet entrar a la casa gran, amb tots els Rodonets.

https://www.youtube.com/watch?v=DBjka_zQBdQ (explicat per infants) o aquest

<https://www.youtube.com/watch?v=YqRSgJFbJ1c> (explicat per una rondallaire).

6.5. Fitxa endevinalles detectiu despistat.

Endevinalles

- Blanca per dins, verda per fora. Si vols que t'ho digui, espera.
(La pera).
- Blanc és, la gallina el pon, amb oli es fregeix i es menja amb pa.
(L'ou).
- Lents petites, joves o velles: si ens vols ens prens i si no ens deixes.
(Les lleties).
- Una vella arrugadeta que de jove donava vi i ara és una fruiteta.
(La pansa).
- Rodó com la lluna i blanc com la calç; em fan amb llet pura i ja no et dic res més. Què és?
(El formatge).
- Verd em vaig criar, ros em van tallar, fosc em van moldre, i blanc em van pastar.
(El blat).
- Duu un barret verd i la brusa color carbassa. Què és?
(La pastanaga).
- Té gust àcid i la pell força dura. Si en vols, l'hauràs d'esprémer bé.
(La llimona).
- Tinc ulls però no hi veig. Sóc lletjota i arrugada i a viure sense llum estic acostumada.
(La patata).
- Rodons com bales, d'un color verd intens, collarets de perles som enmig d'un plat immens.
(Els pèsols).
- Té barret però no té cap. Té un peu però no té cames. Què és?
(El bolet/xampinyó).
- Sóc rodonet i verdet i estic ple de fulletes.
(L'enciam).
- Com més calent, més fresc i cruixent. Qui sóc?
(El pa).
- Sóc el més complet de tots els aliments. Sóc de color blanc i no sóc un invent.
(La llet).
- Sóc blanc com la neu i dolç com la mel. Alegro els pastissos i la llet amb cafè.
(El sucre).

6.6. Cartes de necessitats i desitjos

ORDINADOR I ACCÉS A INTERNET

BON TRACTE I NO DISCRIMINACIÓ

MEDI AMBIENT NET

TELEFONIA MÒBIL

REFRESC I HAMBURGUESA

OPORTUNITAT DE JUGAR I DESCANSAR

UNA LLAR CONFORTABLE

ROBA DE MODA

VACANCES A LA PLATJA

MENJAR SA

PROTECCIÓ DAVANT DE QUAalsevol

EDUCACIÓ

METGES

BICICLETA

CARAMELS

JOIES

MP3

ROBA D'ABRIC

6.7. Mapes:

Mapa de Peters a l'inrevés.

<http://static.naukas.com/media/2012/05/1-PetersMap2.jpg>

Projecció de Mercator.

http://en.wikipedia.org/wiki/Mercator_projection#mediaviewer/File:Mercator_projection_SW.jpg

El món de nit.

<http://www.thepoliticalcesspool.org/jamesedwards/wp-content/uploads/2014/05/Worldatnight.jpg>

Mapa Xina.

http://xcmoulds.com/upload/Image/contact_map/world_en.jpg

El poder dels mapes:

http://www.dailymotion.com/video/x103nv2_proyecto-worldmapper-el-poder-de-los-mapas_school
(vídeo per a el/la docent)

Altres mapes:

Accés de les nenes a l'Educació Primària

<http://www.worldmapper.org/images/largepng/201.png>

Desnutrició Infantil

<http://www.worldmapper.org/images/largepng/182.png>

Treball Infantil

<http://www.worldmapper.org/images/largepng/135.png>

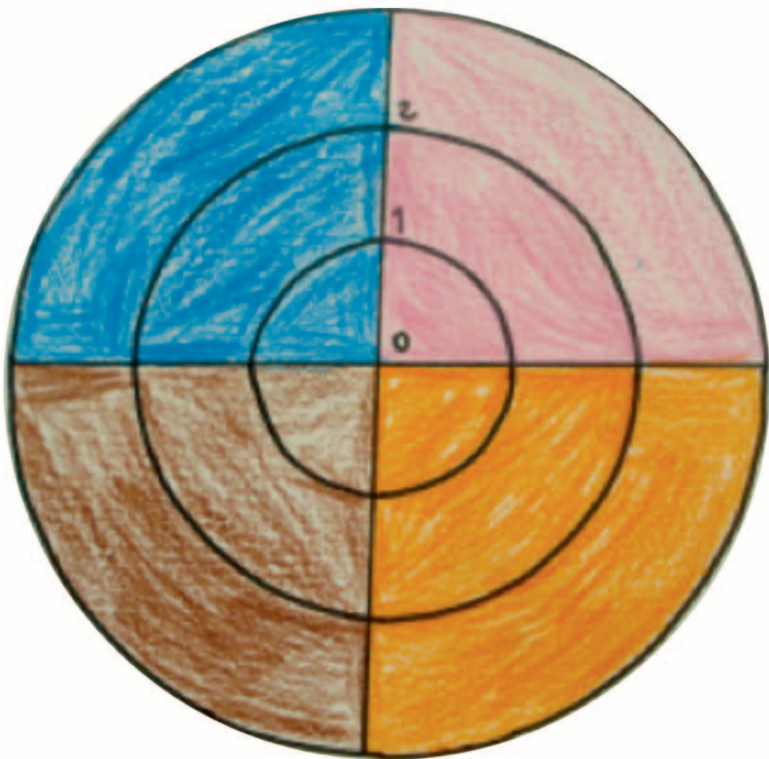

6.8 Model diana avaluativa.

DIANA PER AVALUAR

Està sempre en el seu grup

Respecta el torn de paraula

Aporta idees al grup

Respecta el to de veu

6.9. Fitxa d'avaluació.

Hola! Després d'un temps treballant sobre els Drets dels Infants i sobre llur situació a diferents indrets del món, segur que has viscut i après moltes coses. Seria molt interessant que poguessis compartir algunes opinions amb la resta de companys i companyes del grup. Així també podrem aprendre de les opinions dels altres i millorar per a properes aventures! T'hi apuntes?

Si et plau, llegeix a poc a poc les qüestions i, després, encercla la resposta que correspongui a la teva opinió o sentiment:

- L'interès i motivació que ha mostrat el nostre grup ha estat:

☐ molt baix   ☐ baix   ☐ mitjà   ☐ alt   ☐ molt alt

- L'interès dels temes que hem tractat sobre Drets dels Infants ha estat:

☐ molt baix   ☐ baix   ☐ mitjà   ☐ alt   ☐ molt alt

- Les activitats, dinàmiques i jocs m'han semblat:

☐ molt baix   ☐ baix   ☐ mitjà   ☐ alt   ☐ molt alt

- La diversió ha estat un aspecte:

☐ molt baix   ☐ baix   ☐ mitjà   ☐ alt   ☐ molt alt

- Els resultats i assoliments que hem aconseguit sobre Drets dels Infants han estat:

☐ molt baix   ☐ baix   ☐ mitjà   ☐ alt   ☐ molt alt

- La durada de les sessions ha estat:

☐ molt baix   ☐ baix   ☐ mitjà   ☐ alt   ☐ molt alt

- Els indrets en què hem realitzat les activitats m'han semblat:

☐ molt baix   ☐ baix   ☐ mitjà   ☐ alt   ☐ molt alt

- Els materials que hem utilitzat m'han semblat:

☐ molt baix   ☐ baix   ☐ mitjà   ☐ alt   ☐ molt alt

- El treball de l'educador/a m'ha semblat:

☐ molt baix   ☐ baix   ☐ mitjà   ☐ alt   ☐ molt alt

- En general, m'he sentit:

☐ molt baix   ☐ baix   ☐ mitjà   ☐ alt   ☐ molt alt

Valoracions generals:

- El que més m'ha agradat: .....

- El que menys m'ha agradat: .....

- El que trauria: .....

- El que tant me fa: .....

- Altres idees o opinions que vulguis compartir: .....

Moltes gràcies per la teva feina, idees, col·laboració...!

Fins aviat!

Volem donar les gràcies sobretot als infants que, amb els seus "profes" i educadores han participat en l'elaboració d'aquest material provant, validant i millorant les activitats:

- Foro Infantil de Rivas Vaciamadrid (Madrid)
- Kukua –projecte de suport escolar per a infants en situació de risc d'exclusió de Getxo (Bizkaia)
- Agora – Sant Cugat (Catalunya)
- Consell d'Infants de Mataró (Catalunya)
- Colegio Santiago Apóstol – Cabanyal (Valencia)

L'EMOCIÓ D'APRENDRE A TRANSFORMAR

Drets dels infants i participació

De participar se n'aprèn participant,
per això aquest material et convida a practicar
aquesta participació i a sentir l'emoció de
transformar el món a través de la
teva participació

